

Stenografični zapisnik

desete seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 16. februarja 1912.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar: Dr. Ivan Šusteršič. Vladna zastopnika: C. kr. deželni predsednik ekszellenca Teodor baron Schwarz in c. kr. okrajni glavar Karol grof Künlgl. Vsi člani razen: Knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, ekszellenca Josip baron Schwegel, Anton baron Codelli, Henrik pl. Schöllmayer-Lichtenberg, Filip Supančič in Ivan Vehovec. Zapisnikarja: dr. Fran Novak in Franc Demšar.

Dnevni red:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Priloga 72. — Poročilo deželnega odbora o spremembi pristavka II. k občinskemu redu za vojvodino Kranjsko.
3. Poročilo kmetijskega odseka:
 - a) o poročilu deželnega odbora glede zgradbe hudo-urnikov Močilnik, Pasji rep in Bela na vipavskem ozemlju (k prilogi 65.);
 - b) o samostalnem predlogu poslanca Gangla in tovarišev glede na pospeševanje kmetijskega pouka po ljudskih šolah (št. XII).
4. Poročilo upravnega odseka:
 - a) o prošnji „Protialkoholne zveze“ v Ljubljani za podporo (78/Pet.);
 - b) o novi zaračumbi in plačevanju pri kranjski deželni upravi ter o preuredbi deželnega knjigovodstva in deželne blagajnice (k prilogi 56.);
 - c) o prošnji podobčine Žazar za zgradbo okrajne ceste iz Vrhnike v Žazar (95/Pet.);
 - d) o prošnji občine Vrhpolje za popravo državne ceste od Vipavskega trga do Ajdovščine (96/Pet.);
 - e) o samostalnem predlogu poslancev Pibra, Pogačnika in tovarišev glede postaj na Gorenjskih železnicah (št. XXI);

Stenographischer Bericht

der zehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 16. Februar 1912.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Ivan Šusteršič. Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Exzellenz Theodor Freiherr von Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann Karl Graf Künlgl. Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič, Exzellenz Josef Freiherr von Schwegel, Anton Freiherr von Codelli, Heinrich von Schöllmayer-Lichtenberg, Philipp Supančič und Ivan Vehovec. Schriftführer: Dr. Franz Novak und Franz Demšar.

Tagesordnung:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Beilage 72. — Bericht des Landesausschusses über die Abänderung des Anhanges II zur Gemeindeordnung für das Herzogtum Krain.
3. Bericht des Landwirtschaftsausschusses:
 - a) über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Verbauung der Wildbäche Močilnik, Pasji rep und Bela im Wippachgebiete (zur Beilage 65);
 - b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Gangl und Genossen, betreffend die Förderung des landwirtschaftlichen Unterrichtes an den Volksschulen (Nr. XII);
4. Bericht des Verwaltungsausschusses:
 - a) über die Petition der „Protialkoholna zveza“ in Laibach um Unterstützung (78/Pet.);
 - b) betreffend das neue Verrechnungssystem und den neuen Zahlungsvorgang bei der krainischen Landesverwaltung sowie die Neuregelung der Landesbuchhaltung und der Landeskassa (zur Beilage 56);
 - c) über die Petition der Untergemeinde Žazar um den Ausbau einer Bezirksstraße von Oberlaibach nach Žazar (95/Pet.);
 - d) über die Petition der Gemeinde Oberfeld um Reparatur der Reichsstraße vom Markte Wippach bis Haidenschaft (96/Pet.);
 - e) über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Piber, Pogačnik und Genossen, betreffend die Haltestellen an den Oberkrainer-Bahnen (Nr. XXI);

- e) o samostalnem predlogu poslanca Matjašiča in tovarišev za zgradbo mostu čez Kolpo pri Luščici (št. XXII.);
5. Poročilo finančnega odseka:
- a) o poročilu deželnega odbora glede upeljave in oddaje del pri razširjalnih gradnjah deželne bolnice v Ljubljani (k prilogi 53.);
- b) o prošnji „Dijaške kuhinje“ v Kranju za podporo (88/Pet.);
- c) o prošnji „Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem“ glede odpisa užitnine na vino za delavstvo in družino (85/Pet.);
- č) o prošnji „Vincencijeve družbe“ v Kranju za podporo k vzdrževanju dekliške sirotišnice v Kranju (91/Pet.);
- d) o prošnji občine Radeče za odpravo mostarine na Savskem mostu v Radečah (94/Pet.);
- e) o prošnji občine Polšnik za podporo k gradbenim stroškom za šolsko poslopje (87/Pet.);
- f) o pobiranju 123% doklade v občini Hrenovice l. 1912., (k prilogi 68.);
- g) o pobiranju 150% doklade v občini Bukovje l. 1912. (k prilogi 69.);
- h) o pobiranju nad 100% doklad v občini Knežak l. 1912. (k prilogi 73.);
- i) o stvareh, tičočih se deželne banke (k prilogi 71.);
- j) o prošnji vodstva „Marijanišča“ za vštevanje službenih let svetnim učiteljicam na tem zavodu od dneva usposobljenosti v pokojnino (80/Pet.);
- k) o prošnji Matije Ranta, vpokojenega nadučitelja, za draginjsko doklado (93/Pet.);
- l) o prošnji Marije Medič, provizorične učiteljice v Radoljici, da se ji šteje službena doba od usposobljenostnega izpita in za starostno doklado (92/Pet.);
- m) o prošnji vpokojene učiteljice Frančiške Škerlj za zvišanje pokojnine (84/Pet.).
6. Poročilo ustavnega in občinskega odseka:
- a) o samostalnem predlogu poslanca Jakliča in tovarišev zaradi ureditve farnih in občinskih meja v Osilnici (št. X);
- b) o samostalnem predlogu poslancev Jakliča, Bartola, dr. Pegana in tovarišev o ustanovitvi nove občine „Dvorskasvas“ (št. I);
- c) o poročilu deželnega odbora glede načrta zakona o pravnih sredstvih proti odločbam in odredbam občinskih in drugih avtonomnih oblastev (k prilogi 19.);
- d) o prošnji zastopnikov vasi Podgora, Kleče in Zajeveš v občini Dolsko za izločitev iz te občine in priklopitev občini Dol (89/Pet.).
- e) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Matjašič und Genossen um den Ausbau der Brücke über die Kulpa bei Lučica (Nr. XXII).
5. Bericht des Finanzausschusses:
- a) über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Einleitung und Vergebung der Arbeiten bei den Erweiterungsbauten im Landesspitale in Laibach (zur Beilage 53);
- b) über das Unterstützungsgesuch der „Dijaška kuhinja“ in Krainburg (88/Pet.);
- c) über die Petition des Landesverbandes der Wirtsgenossenschaften in Krain inbetreff Abschreibung der Verzehungssteuer vom Wein für die Arbeiter und die Familie (85/Pet.);
- č) über die Petition der „Vincencijeva družba“ in Krainburg um Subvention für die Erhaltung der Mädchen-Waisenanstalt in Krainburg (91/Pet.);
- d) über die Petition der Gemeinde Ratschach um Auflassung der Brückenmaut an der Savebrücke in Ratschach (94/Pet.);
- e) über die Petition der Gemeinde Billichberg um Subvention zu den Schulhausbaukosten (87/Pet.);
- f) über die Einhebung einer 123% Umlage in der Gemeinde Hrenowitz im Jahre 1912 (zur Beilage 68);
- g) über die Einhebung einer 150% Umlage in der Gemeinde Bukovje im Jahre 1912 (zur Beilage 69);
- h) über die Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Grafenbrunn im Jahre 1912 (zur Beilage 73);
- i) über einige Angelegenheiten, betreffend die Landesbank (zur Beilage 71);
- j) über die Petition der Vorsteherung des „Marianums“ um Einrechnung der Dienstjahre den weltlichen Lehrerinnen an dieser Anstalt vom Tage der Lehrbefähigungsprüfung in die Pension (80/Pet.);
- k) über das Gesuch des Matthias Rant, pensionierten Oberlehrers, um Teuerungszulage (93/Pet.);
- l) über das Gesuch der Maria Medič, provisorischen Lehrerin in Radmannsdorf, um Einrechnung der Dienstzeit von der Lehrbefähigungsprüfung an und um Teuerungszulage (92/Pet.);
- m) über das Gesuch der pensionierten Lehrerin Franziska Škerlj um Erhöhung der Pension (84/Pet.).
6. Bericht des Verfassungs- und Gemeindeausschusses:
- a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Jaklič und Genossen um Regelung der Pfarr- und Gemeindegrenzen in Osilnica (Nr. X);
- b) über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Jaklič, Bartol, dr. Pegan und Genossen um Konstituierung einer neuen Gemeinde „Höflern“ (Nr. I);
- c) über den Bericht des Landesausschusses betreffend den Entwurf eines Gesetzes über das Rechtsmittelverfahren gegen Entscheidungen und Verfügungen der Gemeinde- und sonstigen autonomen Behörden (zur Beilage 19);
- d) über das Gesuch der Vertreter der Ortschaften Podgora, Kleče und Zajeveš in der Gemeinde Dolsko um Ausscheidung aus dieser Gemeinde und Einverleibung zur Gemeinde Lusttal (89/Pet.).

Začetek seje ob 11. uri 10 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 11 Uhr 10 Minuten vormittags.

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Otvaram sejo, konstatiram sklepčnost. Kot zapisnikarja pokličem za današnjo sejo gospoda poslanca Demšarja in barona Borna.

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.**1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.**

Vsled bolezni je opravičil svojo odsotnost gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel.

Visoka zbornica! Dne 21. februarja t. l. bo 60 let, odkar se je poročil Njega cesarska in kraljeva visokost nadvojvoda Rainer z visoko soprogo prejasno nadvojvodinjo Marijo. (Poslanci ustanejo — die Abgeordneten erheben sich von den Sitzen.) To je izredna slavnost vobče, kajti le malo umrljivim je dano doživeti 60 letnico svoje poroke. V naši presvetli cesarski hiši pa je diamantna poroka doslej sploh brez zgleda. Vsi avstrijski narodi z vročimi željami in srčnimi simpatijami spremljajo to izredno slavnost v naši cesarski hiši, — to tembolj, ker je visoka zakonska dvojica nadvojvoda Rainer znana po širnem svetu vsled izgledne dobrotljivosti, vsled izredne radodarnosti, vsled neumornega delovanja za splošni blagor. Nadvojvoda Rainer slavi daleč preko meja naše države vsled njegovih velikih zaslug za vedo in umetnost. 50 let že stoji kot kurator cesarske akademije na vodilnem mestu avstrijske vede in njegovo delovanje kot mecen lepih umetnosti je splošno znano.

Slučaj je, visoka zbornica, da je nadvojvoda Rainer še pred nekaterimi tedni obiskal ljubljanskega umetnika slovenske narodnosti na Dunaju v skromnem njegovem atelijeju. Visoki slavjenec ni nikdar poznal razlike narodnosti, njegovemu srcu so vsi narodi naše države bili vedno enako blizu. Zato pa tudi vsi narodi praznujejo ta dan, to izredno slavnost s polnim srcem in jaz mislim, da tudi dežela Kranjska ob tej slovesnosti ne more zaostati. Zato si usojam nasvetovati, da visoki deželni zbor vojvodine Kranjske brzojavno pozdravi visoko dvojico ob tej priliki (Splošno živahno pritrdjevanje — Allgemeine lebhaft Zustimmung).

Visoka zbornica se je dvignila raz sedežev in s tem pritrdila mojemu nasvetu s o g l a s n o ter bom ta soglasni sklep visoke zbornice takoj izvršil, sporočivši visoki dvojici najspoštlivejše čestitke visoke zbornice ter iskreno željo, da bi Bog varoval visoko dvojico in podaljšal njeno življenje, kolikor sploh mogoče, do skrajnih meja človeškega bivanja. (Splošno živahno pritrdjevanje in ploskanje — Allgemeine lebhaft Zustimmung und Händeklatschen.)

Radi gospodov zapisnikarjev imam popraviti, da pride v današnji seji na vrsto gospod poslanec dr. Novak in ne gospod poslanec baron Born.

Tedaj prosim gospoda poslanca dr. Novaka, da zavzame svoje mesto.

(Zgodi se — Geschieht.)

Došle peticije odkazujem pristojnim odsekom.

Izročena je bila interpelacija gospodov poslancev Demšarja in tovarišev na deželnega glavarja, in sicer v zadevi živinorejskega tečaja na Vrhniki.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita to interpelacijo.

Zapisnikar Demšar

(bere — liest):

„Interpelacija poslanca Demšarja in tovarišev na deželnega glavarja.

Sliši se, da je živinozdravnik H. Turk kot učitelj živinozdravniških tečajev na Vrhniki odložil pouk na tem tečaju. Ker je to vprašanje zelo važno za vse živinorejce cele dežele in se je to že večkrat v tej zbornici poudarjalo, vprašam gospoda glavarja, ali je njemu o tem znano in kaj namerava ukreniti, da se izvrši sklep deželnega zbora o živinozdravniških tečajih.

V Ljubljani, dne 14. februarja 1912.

Fr. Demšar l. r.,

dr. Krek l. r., I. Piber l. r., Matjašič l. r., Povše l. r., Vehovec l. r., Kobi l. r., Dimnik l. r., Dular l. r., Košak l. r., Perhavec l. r., Drobnič l. r., dr. Žitnik l. r., Ravnikar l. r., Zabret l. r., Bartol l. r., Lavrenčič l. r., Hladnik l. r.

Deželni glavar:

Prosim gospoda referenta deželnega odbora grofa Barbo-ta, da odgovori na to interpelacijo.

Landesausschuß-Referent Graf Barbo:

Hohes Haus! Ich habe die Ehre, im Namen des Landesausschusses auf die Interpellation folgendes zu erwidern:

Es ist richtig, daß der pensionierte Tierarzt Turk, welchen der Landesausschuß für die Leitung des Kurses zur Heranbildung von tierärztlichen Gehilfen, richtiger gesagt: zur Vervollkommnung der Landwirte in der Geburtshilfe und Hilfeleistung in Unglücksfällen, angestellt hatte, diese Leitung plötzlich niedergelegt hat. Ich möchte mir erlauben, seine Eingabe an den Landesausschuß, weil sie charakteristisch ist, wörtlich zu verlesen. (Bere — liest):

„Z ozirom na izjavo Nj. ekscelece gospoda c. kr. ministra za poljedelstvo dr. Brafagiede tečajev za živinozdravniške pomočnike, glej prilogo 1. — Tierärztliches Zentralblatt Nr. 4, ex 1912., stran 50. in 51., — dalje z ozirom na spomenico „Akademičnega društva slovenskih veterinarjev na Dunaju“ — (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Kaj pa te to briga?“) — „Glej prilogo 2. — „Dan“ št. 42. ex 1912, — potem z ozirom na dopis na podpisanega od „Hochschulausschuß zur Warung wirtschaftlichen Interessen“ an der Wiener tierärztlichen Hochschule, Wien III. Linke Bahngasse Nr. 11. in konečno s posebnim ozirom na daljne spletke svojih kolegov-rojakov na Kranjskem.“ — (Klici — Rufe: „Oho! oho! Čujte!“)

„Primoran sem preudano podpisani z današnjim dnevom odložiti vodstvo in prenehati pouk na tečaju za kmetske posestnike in njih sinove v svrhu izobrazbe za prvo pomoč pri poškodbah in za pomočnike pri porodu goveje živine, katerega je visoki deželni odbor ustanovil z razpisom iz dne 11. decembra 1911. l. št. 2029. na Vrhniki.

To storiti sem žalibog primoran, da se tako nujno rešim iz nenavadne in lahko osodepolne stiske, kar izvoli vzeti visoki deželni odbor vojvodine Kranjske blagohotno in z naklonjenim oproščenjem na znanje.“ (Poslanec — Abgeordneter Hladnik: „To je terorizem!“)

Was die Äußerung des Ackerbauministers, auf welche sich Herr Turk beruft, anbelangt, so ist darüber nur zu erwähnen, daß eine Deputation von Vertretern der Tierärzte bei ihm erschienen war und Stellung gegen die Abhaltung solcher Kurse genommen hat. Der Ackerbauminister hat auf die diesbezügliche Frage geantwortet, daß die Angelegenheit der Tierhelferkurse, welche von den einzelnen Landtagen beschlossen wurden, (bere — liest:) „nur im Sinne der seinerzeit im Veterinärbeiräte abgegebenen Regierungserklärung erledigt werden dürfe.“

Soviel ich mich erinnere, steht jene Regierungserklärung mit unserem Kurse in gar keinem Zusammenhange. (Klic na levi — Ruf links: „Tako je!“)

Was den zweiten Punkt anbelangt, auf den sich Herr Turk in seiner Eingabe beruft, so lautet die Zuschrift des „Hochschulausschusses“ folgendermaßen (bere — liest):

„Die **Gesamthörerschaft** der Tierärztlichen Hochschule in Wien hat mit lebhaftem Bedauern und größter Entrüstung erfahren müssen,“ — (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Od Ribnikarja!“) „daß Sie, Herr Bezirkstierarzt, sich so weit vergessen konnten, sich zum Leiter des ersten Tierhelferkurses in Österreich herzugeben.

Sie haben dadurch unsere Standesinteressen in der rücksichtslosesten und eigennützigsten Weise verletzt.“ (Klic — Ruf: „O je!“)

„Wir erinnern Sie an den bei Ihrer Promotion geleisteten **Schwur**,“ (Klic — Ruf: „Tako je!“) „die tierärztlichen Standesinteressen immer hoch zu halten und ersuchen Sie, die Leitung des Tierhelferkurses in Vrhnika—Oberlaibach **sofort niederzulegen**, widrigenfalls wir uns in Ermangelung einer Tierärztekammer an das Professorenkollegium der Tierärztlichen Hochschule in Wien, welches gleichfalls die Institution der Tierhelferkurse auf das entschiedenste verurteilt, mit dem Ersuchen wenden würden, **die nötigen Schritte zur Entziehung Ihres tierärztlichen Diploms, einzuleiten**.“ (Klic na levi — Ruf links: „To je škandal! Ali smo v Avstriji, ali na Turškem?“)

Meine sehr geehrten Herren! Daß der Mann, welcher ja auch hochgradig neurasthenisch ist, dadurch in Angst und Schrecken versetzt und ver-

leitet wurde, diesen Schritt zu tun und die Leitung des Kurses niederzulegen, das ist kein Wunder. (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Državnemu pravedništvu naj se stvar odstopi.“)

Nach juristischen Begriffen ist das eigentlich eine Erpressung. (Klic — Ruf: „Tako je!“)

Aber der Landesausschuß wird sich durch derartige Zuschriften nicht einschüchtern lassen. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.)

Ebensowenig läßt sich der Landesausschuß einschüchtern durch das Schreiben der Wiener Studentenschaft an der tierärztlichen Hochschule vom 26. Jänner, welches er am 6. Februar erhalten und ad acta gelegt hat, weil es ihn nicht interessiert, was die Herren für eine Meinung haben. (Klic na levi — Ruf links: „Tako je prav!“)

Und weiterhin wird sich der Landesausschuß gewiß nicht einschüchtern lassen durch die Zuschrift der slowenischen Hörerschaft an der genannten Hochschule vom 7. Februar 1912. (Klic — Ruf: „To so deželni štipendisti!“)

Mit diesem Punkte muß ich mich etwas näher befassen, weil es Landeskinder sind, die sich erdreisten, dem Landesausschusse Vorschriften geben zu wollen.

Ich möchte diese Zuschrift verlesen. Sie lautet (bere — liest):

„Akademično društvo slovenskih veterinarjev na Dunaju, čigar smoter in naloga je varstvo in prospeh stanovskih in strokovnih interesov članov, si usoja k predlogu slavnega deželnega odbora kranjskega o ustanovitvi tečaja z izobrazbo živinozdravniških pomočnikov, predlaganem v deželnem zboru in od zбора sprejetem dne 7. januarja 1912 poročati sledeče:

1. Za dokaz o potrebi omenjenega tečaja se je navajalo pomanjkanje diplomiranih živinozdravnikov in akademičnega naraščaja.“

Sie konstatieren weiter, daß jetzt schon ein genügender akademischer Nachwuchs vorhanden sei: 20 Hörer aus Krain, darunter 5 Absolventen; die anderen 15 werden ihre Studien auch bald absolvieren, und daher sei überhaupt kein Mangel an Tierärzten in Krain zu gewärtigen.

Das Interessanteste ist aber der Schluß. (Bere — liest):

„Z ustanovitvijo živinozdravniških pomočnikov se pospešuje umni živinoreji škodljivo nestrokovnjaštvo. Zato je jasno, da so interesi dežele, kjer je živinoreja glavni faktor gospodarskega процvita, vsled ustanovitve omenjenega tečaja do skrajnosti ogroženi.“ (Klic — Ruf: „O je!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Štipendije naj odložijo!“) „V dokaz temu je novi kužni zakon, ki je nastal kot nujna potreba za živinorejski napredek; ta zakon pa postaja z ustanovitvijo živinozdravniških pomočnikov iluzoričen.

4. Če je dosedaj omenjeno resnično in je deželi toliko za povzdigo živinoreje tedaj, sledi logično, da ji bodi prva naloga, skrbeti za živinozdravniški naraščaj. Češka, Moravska, Nižje Avstrijska, vzorne

živinorejske dežele, podpirajo nad dve tretjini dijakov — veterinarjev s štipendijami po K 600 in tem deželam ne manjka živinozdravniškega naraščaja. Koliko drugače pa Kranjska!!! Nele, da ne podpira zadostno svojega veterinarskega naraščaja, ubija ga celo z raznimi naredbami i moralno i materijelno.“ (Klic — Ruf: „Oho! Bomo jim pa res ustanove vzeli!“)

„S stališča stanovskih interesov sedanjega naraščaja iz Kranjske, ki že sedaj daleko presega število deželnih živinozdravniških služb kranjskih in ravnajoč se po principu, da zahteva umna živinoreja strokovnega vodstva in živinozdravniškega varstva, obsojamo najodločnejše ustanovitev tečaja za omenjene pomočnike!!!“ (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Ti bodo deželni odbor učili!“) „Gotovo je, da se tak pomočnik ne bo držal delokroga, ki bi mu pristojal po njegovi izobrazbi — biti nositelj prve pomoči, — ampak, da bo pač delal po načinu sedanjih mazačev.“

Also, meine sehr geehrten Herren, ich glaube, daß diese Zuschrift auch eine Folge haben wird, aber eine ganz andere Folge, als welche die Herren geträumt haben!

Ich konstatiere ausdrücklich, daß wir die Studenten an der tierärztlichen Hochschule ganz namhaft unterstützen. (Klic na levi — Ruf links: „Res je to!“)

Heuer haben wir 3000 K dafür eingesetzt und dieser Betrag wäre vollzählig verwendet worden. Es sind einzelne Schüler darunter, welche gerade so viel bekommen, als hier bezüglich anderer Länder: Böhmen, Mähren und Niederrösterreich angeführt wird, nämlich 600 K, und angesichts dieser Tatsache, haben die Herren die Unverfrorenheit zu behaupten, daß das Land sie nicht unterstütze. Also ich glaube, die Folge wird eine andere sein, als sie die Herren geträumt haben, jedenfalls nicht die Folge, daß der Landesausschuß von seinem festgesetzten Plane, welchen der hohe Landtag gebilligt hat, abgehen wird. (Klic na levi — Ruf links: „Tako je!“)

Selbstverständlich ist es momentan eine Verlegenheit, daß Herr Turk die Leitung niedergelegt hat, allein der Kurs wird weitergeführt werden! (Odobranje — Beifall.)

Wenn er wissenschaftlich nicht auf der Höhe sein wird, wie wir sie wünschen, so wird die Schuld nur auf die Tierärzte zurückfallen. Aber vollendet wird er, und ich bitte das hohe Haus, dem Landesausschuß auch künftighin tatkräftig zur Seite zu stehen, damit dieser Widerstand endgültig gebrochen wird. (Živahno odobranje in pritrdjevanje na levi in desni — Lebhafter Beifall und Zustimmung links und rechts.)

Deželni glavar:

V formalnem oziru se je oglasil k besedi gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Predlagam, da se o tem odgovoru na interpelacijo otvori debata.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Demšar predlaga otvoritev debate o odgovoru na interpelacijo.

Prosim tisto gospodo, ki se strinja s tem predlogom, da izvoli vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in tedaj je debata otvorjena.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Visoka zbornica! Pred dvema letoma dne 29. januarja smo imeli glavno razpravo o predlogu gospoda poslanca Galleta v zadevi ustanovitve živinozdravniških tečajev. Mi smo takrat temu predlogu pritrdili in glasovali za predlog, to pa ne iz gole prijaznosti do veleposestva, ampak iz ljubezni do našega trpečega živinorejca in iz splošne naše potrebe. Pod sedanjimi razmerami, ko se dela s tako naglico za povzdigo živinoreje, je gotovo potrebno v tem oziru več splošne izobrazbe, torej tudi več izobrazbe v živinozdravništvu. Gotovo je, in temu bo vsakdo pritrdil, da z ozirom na pomanjkanje živinozdravnikov na Kranjskem ni upanja, da bi se to v kratkem spremenilo, če tudi dežela še bolj podpira živinozdravnike. Živinozdravnikov je v naši deželi sploh premalo in še od teh kar jih je, se morajo oni, ki so v državni službi, posvetiti veterinarski policiji in pisarniškem delu in tako izgube pravzaprav stik z ljudstvom in ne morejo spolnovati dolžnosti, ki spadajo v njih delokrog. Tega seveda ne očitam živinozdravnikom, to ni krivda živinozdravnikov, ampak moram nasprotno reči, da je kljub temu še nekaj živinozdravnikov, ki po možnosti izpolnujejo svoje dolžnosti in do katerih ima ljudstvo zaupanje in spoštovanje. So pa seveda tudi gotove izjeme, kakor pri vsem uradništvu. Konstatiram, da nočemo žaliti živinozdravnikov, in da teh živinozdravniških tečajev nismo ustanovili proti živinozdravnikom, ampak v pomoč živinozdravnikom in v pomoč našemu ljudstvu. (Klici na levi — Rufe links: „Tako je!“ Na Kranjskem imamo veliko krajev, ki bi tudi pri precejšnji pomnožitvi živinozdravnikov ne mogli biti deležni živinozdravniške pomoči. To bode ostalo, toda vsled teh razmer mora živinorejec trpeti. Če vzamemo, da bi se poljedelec izučil na teh tečajih toliko v živinozdravništvu, da bi mogel pomagati svojim rojakom, vprašam, ali bode to zanj kaka prijetnost? To prav gotovo ne bo nobena prijetnost za dotičnika, kajti on bo pravzaprav samo usmiljeni samaritan med ljudstvom. Seveda tisti, ki ne poznajo razmer kmetijskega ljudstva, tisti, ki so tako srečni, da se jim ni treba pečati z živinorejo, tisti seveda tega še dolgo ne bodo razumeli. Poglejmo, gospoda moja, našega malega živinorejca, takozvanega kočarja. Predstavimo si slučaj, da ima edino molzno kravico v hlevu, katera daje gospodarju, gospodinjini in otrokom mleko in ta edina kravica vsled male napake pri porodu pogine temu kočarju vsled tega, ker ni nikogar, da bi pomagal. Kako srce mora imeti človek, če

pregleduje take slučaje in ga to ne gane — in se mu pri tem ne smili naš živinorejec. In takih slučajev je veliko na Kranjskem. Ali ni to žalostno, ali ni to kruto? Potem se pa tisti gospodje, ki so pravzaprav poklicani v tem pogledu pomagati našemu ljudstvu, upirajo taki napravi, kakor so ti živinozdravniški tečaji, ki so tako potrebni ravno zaradi pomoči v slučaju nesreče in nezgode. Taki živinorejski pomočniki bodo pa gotovo v pomoč našemu živinorejcu, in za to svojo pomoč tudi ne bodo nič računali, ampak bodo opravili vse le iz usmiljenja do našega živinorejca. Torej, če imamo v medicini samaritane, mislim, da bi bili ti pri živinozdravništvu ravno tako potrebni. Naš namen ni, ubijati živinozdravniško vedo, ampak naš namen je, živinozdravniško vedo povzdigniti in pospešiti. Jaz ne vem, zakaj se gospodje veterinarji, zlasti kar je mlajših, temu tako upirajo? Na ta način kažejo, da pravzaprav še ne razumejo, kakšne naloge jih čakajo in s tem tudi kažejo, da se boje samo za kruh, ne pa za ugled živinozdravniškega stanu. Vprašam torej, čemu ta bojazen, čemu so tako malenkostni in čemu potem prirejšajo okrajni živinozdravniki predavanja o živinskih boleznih? Seveda taka enkratna predavanja nimajo gotovo nobenega drugega uspeha kakor pospeševanje mazaštva. Čemu potem živinozdravniki pišejo knjige o živinoreji in živinskih boleznih. Imamo n. pr. Dularjevo knjigo, ki je silno pripravna knjiga, in če bi tak živinozdravniški pomočnik, ki je samo pol leta poslušal predavanja na živinozdravniškem tečaju, to Dularjevo knjigo natančno prebral, bi našemu ljudstvu gotovo lahko veliko pomagal. Imamo nadalje tudi Strupijevo knjigo, ki je tudi jako pripravna. Torej, čemu pišejo živinozdravniki potem take knjige?! Čemu smo imeli potem svoj čas živinozdravniški pouk na podkovski šoli? Čemu svetujejo živinozdravniki kmetom, da naj imajo vedno na razpolago gotovo orodje, kakor irigator, požiralnikove cevi i. t. d.? Če se pa vsega tega ne sme rabiti. Stremljenje današnjega časa je, gotove vede popularizirati, ta namen imajo gospodinske šole, gospodarske šole, kakor tudi trgovske in obrtne šole. Vse te šole imajo namen razširjati splošno izobrazbo med ljudstvom. Pri nas pa živinozdravniki ljudstvu tega ne privoščijo. Mi imamo pri medicini šole za babice in za bolniške strežnice, toda stem medicina ne trpi prav nič na svojem ugledu, ampak se njen ugled nasprotno še poviša. (Živahno pritrdjevanje na levi in desni — Lebhaftes Zustimmung links und rechts.) In potem so gotovo vsi zakoni o veterinarski policiji tudi samo zato, da se nas šikanira. Vzemimo kužne bolezni. Kužne bolezni se razširjajo in sicer se jako hitro razširjajo, in če nikogar ni, ki bi bil natančno poučen o teh kužnih boleznih — živinozdravnikov ni veliko — kaj hoče potem naš kmet početi?! Seveda orožnika ima tukaj vsakdo na razpolago in ravno vsled tega nastanejo ostrosti, zmede in šikane. Jaz bi opozoril na to, da je bilo svoj čas, ko je bila pri nas konjska smrkavost silno malo razširjena, vse zbegano. Zbegani so bili živinozdravniki, zbegano in potrto

je bilo ljudstvo, ker si ni vedelo pomagati, z eno besedo, vladala je splošna potrtoost in zbeganost v naši deželi.

Edini vzrok, ki ga navajajo gospodje živinozdravniki in ki sta ga navajala dva kontragovornika proti tem tečajem je ta, da bi se s temi tečaji razširjalo mazaštvo. Toda jaz pa mislim, da mora pravzaprav vlada danes vedoma trpeti mazaštvo. Mi imamo toliko rezačev (Poslanec — Abgeordneter dr. Pegan: „Kuršmidov“) in kuršmidov, ki jih mora vlada trpeti, ker nima zanje nobenega nadomestila. Naša vlada ima na razpolago toliko policijskih organov, da bo lahko vse zasledovala in da gotovo ne bo trpela kakih prestopkov v živinozdravništvu. Koliko je napredovalo mazaštvo (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Kmet pozna, kdo je mazač?“) se pa vidi pri naši živinoreji! Vidi se pa nazunaj tudi še to, da je pravzaprav danes deželna vlada pod vplivom gotovih živinozdravnikov (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Ribnikar, zlasti pa inšpektorja!“ — Klic na levi — Ruf links: „Pavlin!“), deželna vlada bo lahko skrbela zato, da se mazaštvo ne bo razširilo. Če se bodo pa gospodje živinozdravniki na ta način upirali živinozdravniškemu tečaju ne bodo sebi nič koristili, ostali bodo le grobokopi svojega stanu. Mi smo radovedni kaj misli deželna vlada v interesu kmetijstva, kateremu se godi velika krivica, tukaj storiti!

Mi smo sklenili vpeljati živinozdravniške tečaje in bomo, kakor je gospod referent deželnega odbora poudarjal gledali na to, da se ta sklep tudi spolni in vsled tega se usojam stavljati sledeči predlog:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroči, da z vsemi sredstvi za to skrbi, da se sklep deželnega zbora glede na živinozdravniške tečaje izvrši in se mu dajo v tem oziru vsa pooblastila.“

Deželni glavar:

Gospodje ste čuli predlog gospoda poslanca Demšarja. Ta predlog stoji v debati. K besedi se je oglasil gospod poslanec Galle.

Abgeordneter Gallé:

Hohes Haus! Ich stehe noch heute auf dem gleichen Standpunkte wie damals, als ich den Antrag betreffend die Einführung von Kursen zur Heranbildung von Hilfstierärzten gestellt habe. Ich sehe noch heute in der Errichtung dieser Kurse einen großen Nutzen für unsere Viehzucht.

Aus diesem Grunde erlaube ich mir, meiner Freude Ausdruck zu geben, daß eine so große Mehrheit dieses hohen Hauses mit Zähigkeit an der Erhaltung dieser Kurse festhält. (Pritrdjevanje in odobravanje na levi in desni — Zustimmung und Beifall links und rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ako ne, bomo glasovali.

Predložen je samo predlog gospoda poslanca Demšarja, ki se glasi (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroči, da z vsemi sredstvi za to skrbi, da se sklep deželnega zbora glede na živinozdravniške tečaje izvrši in se mu dajo v tem oziru vsa pooblastila.“

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet, in s tem je rešena ta zadeva.

Nadalje imam visoki zbornici naznaniti, da so mi izročili gospodje poslanci dr. Triller in tovariši interpelacijo, katero pa moram po § 23. našega poslovnika odkloniti, kajti § 23. veli v 2. odstavku sledeče (bere — liest): „Deželni glavar mora odkloniti interpelacije, ki se v njih žali npravni ali verski čut, ki obsegajo žaljenje oseb ali strank, ali ki se v njih prestopa kaka določba kazenskega zakona.“

V tem slučaju obsega ta interpelacija osebno žaljenje. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Daleč smo prišli!“) Gospod dr. Triller, Vi nimate besede! Pokličem Vas k redu! In zaradi tega moram to interpelacijo odkloniti. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Nadalje so vložili poslanci dr. Pegan in tovariši nujni predlog zaradi kazenskega preganjanja dveh deželnih uradnikov.

Predlog se glasi (bere — liest):

„Nujni predlog

Poslanca dr. Pegana in tovarišev zaradi kazenskega preganjanja dveh deželnih uradnikov s strani c. kr. državnega pravdnštva v Novem mestu.

Podpisani predlagajo:

Visoka zbornica skleni:

Deželni zbor odločno protestuje proti temu, da c. kr. državno pravdnštvo v Novem mestu kazensko kot obdolženca zasleduje dež. nadoficijala Franca Kristana ter deželnega oficijala Ivana Možina zaradi pregreška zoper zakon o varstvu volilne svobode z dne 26. januarja 1907, katerega sta zakrivila baje stem, da sta po danem naročilu pristojnega referenta deželnega odbora, — tedaj v izvrševanju uradne dolžnosti, — izročila odposlancu županstva za občinske volitve v Prečni nekaj glasovnic.

V tem postopanju javne obtožne oblasti ugleda deželni zbor neodpušljivo poseganje v deželno avtonomijo in oviranje poslov deželne uprave.

C. kr. vlada se pozivlja, da potom c. kr. justičnega ministrstva prizadete osebe oziroma prizadeto oblast stavi na odgovor ter z vso strogostjo oskrbi, da se v prihodnje ne dogodi več tako poseganje v deželno avtonomijo in uradne posle deželnega odbora.

V formalnem oziru predlagamo, da se ta predlog razpravlja nujno in odkáže ustavnemu odseku v takojšnjo razpravljanje in poročanje.

Ljubljana, dne 16. svečana 1912.

Dr. Pegan l. r., Matjašič l. r., dr. Lampe l. r., Dimnik l. r., I. Piber l. r., Fr. Demšar l. r., Lavrenčič l. r., Jarc l. r., Bartol l. r., Jaklič l. r., dr. Krek l. r., Hladnik l. r., Dular l. r., Ravnikar l. r., dr. Žitnik l. r., Zabret l. r., Povše l. r.“

Ker se gre tukaj za varstvo deželne avtonomije in za paladij deželnega zbora, katerega moramo braniti, odrejam, da se ta predlog vzame takoj v razpravo, in dam besedo gospodu predlagatelju dr. Peganu. (Medklci v središču — Zwischenrufe im Zentrum.)

Poslanec dr. Pegan:

Gospodom poslancom deželnega stolnega mesta Ljubljane se cela stvar zdi smešna, ne pa tako nam, in mislim, da tudi ne gospodu ljubljanskemu županu. Danes bi se moral človek pravzaprav bati tukaj v zbornici vršiti svojo dolžnost. Mimogrede omenjam, da sem dobil iz Gorice grozilno pismo s podpisom „Orožnik“, v katerem se mi obeta, da pride obračun. (Klici na levi — Rufe links: „Čujte, čujte!“) Mene seveda to prav nič ne plaši, ampak prevzamem nase mirno vse konsekvence za to, kar bom tukaj govoril.

Služaj, ki je danes predmet našega nujnega predloga in naše razprave, je tako kričeč, da ni nobenega poslanca v tej zbornici, zlasti pa ne nobenega deželnega odbornika, ki bi mogel k temu molčati. Zgodovina te zadeve je približno ta-le: Meseca januarja ali decembra se je zgasil pri meni neki gospod, ki je rekel: Jaz sem poslan od županstva v Prečni, da dobim glasovnice za občinske volitve. Kot pristojni referent sem podpisal ukaz, naj se mu izroče te glasovnice, in sicer, ker je županstvo prve glasovnice že dobilo, sem zahteval, da se te glasovnice plačajo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Ali se je legitimiral?“) Dotični gospod je meni osebno znan, in sicer še iz dijaških let. Te glasovnice so se morda v istini rabile v agitačne namene. Gospodje, nočem ničesar prikrivati, omenjam pa, da so pri zadnjih državno-zborskih volitvah dobile v Ljubljani vse stranke pri vladi glasovnic, kolikor so jih hotele. In ravno tako je bilo pri zadnjih občinskih volitvah pri vladi na razpolago kuvert, kolikor jih je kdo hotel. Sedaj se pa najde državno pravdnštvo, ki zasleduje tista dva uradnika, ki sta baje izročila glasovnice po višjem ukazu. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Ne zaslišano!“) Gospoda moja, § 23. službene pragmatike za deželne uradnike pravi (bere — liest:) „Vsi deželni uslužbenci so podrejeni deželnemu odboru. Proti deželnemu glavarju, deželnim odbornikom in drugim predstavnikom se morajo obnašati z dostojnim spoštovanjem in se pokoriti njihovim službenim odredbam.“

Če bomo k temu molčali, se nam lahko pripeti, da bo vsak uradnik, preden izvrši ukaz kakega deželnega odbornika, vprašal: „Kaj bo pa k temu rekel državni pravdnik?“ (Klici na levi — Rufe links: „Tako je!“ — Poslanec — Abgeordneter dr. Novak: „Ali je državno pravdnništvo vedelo za to?!“) Če ni vedelo za to, je to lahkomišljeno preganjanje! Imam namen tudi o tem govoriti. Cela stvar pa izvira ne iz prepričanja državnega pravdnništva, da bi utegnili ta dva uradnika kaj kaznjivega napraviti, jaz nimam nobenega državnega pravdnika za tako omejenega, da bi bil prepričan, da se gre tukaj res za varstvo volilne svobode. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „To je preiskovalni sodnik naredil na svojo roko!“) Ampak cela stvar izvira od volilnega komisarja v Prečni, ki je naredil nerodnost s tem, da je spravil volilne akte v nezaklenjeni lokal, kjer mu jih je potem nekdo razmetal. Ker ni mogel dobiti dotičnega človeka, je začel zasledovati gospoda, ki je prišel po glasovnice, ter ga je vprašal, kdo mu jih je izročil. Ta je pri preiskovalnem sodniku rekel: „Dobil sem jih pri deželnem odboru. Izročil mi jih je uradnik, pa ne vem, kako se piše.“ In preiskovalni sodnik je imel potem toliko predrznosti, da je dal **oba** dotična uradnika zaslišati kot obdolženca. (Ogorčenje na levi — Entrüstung links. — Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: „Saj še nista obtožena! To je ja ravno predpreiskava!“) Ne, onadva sta bila zaslišana kot obdolženca, ne kot osumljenca. Dolžnost preiskovalnega sodnika, oziroma državnega pravdnika, je bila vprašati, kdo in zakaj je izročil glasovnice in potem šele obdolžiti eventualnega krivca. Uradnik je odgovoren deželnemu odboru, deželni odbornik je pa odgovoren visoki zbornici. Ne gre pa, da bi bili mi tukaj odgovorni vsakemu biriču. (Klici na levi — Rufe links: „Tako je!“) Značilno je, da je eden izmed teh dveh uradnikov, katera preganjajo iz Novega mesta, bil v velikanskem strahu in mi je rekel, da že dve noči ni mogel spati, dokler nisem šel h preiskovalnemu sodniku, da sem izvedel, česa ga pravzaprav dolže, in da sem ga mogel potem potolažiti. Drugi uradnik, katerega tudi preganjajo, to je nadoficial Kristan, pa s stvarjo nima nič opraviti, ker ga tisti dan, ko je prišel odposlanec županstva po glasovnice, niti v Ljubljani ni bilo. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: „Čujte, čujte!“) Torej bi bila dolžnost preiskovalnega sodnika, najprej vprašati pri deželnem odboru, kedo in kako je glasovnice izdal, ne pa tako postopati nasproti uradnikom. Gospodje, če bomo mi k temu molčali, ima to lahko nedogledne posledice, zakaj vsak uradnik se bo potem vprašal, predno bo izvršil svojo dolžnost, kaj bo k temu rekla visoka zatožna oblast.

Stvar je seveda marsikomu neljuba; jaz sem prepričan, da, če mi danes povzdignemo svoj glas, se dotični gospodje, ki so to zakrivili, v prihodnje ne bodo več upali tako postopati! Gospodu deželnemu predsedniku ekselenci baronu Schwarzu pa moram čestitati, da ne spada pod okrožje no-

vomeškega sodišča, ker sicer bi se utegnilo njemu in njegovim uradnikom tudi pripetiti, da bi se jih preganjalo, ker so svoj čas izdajali strankam glasovnice, in sicer še pri veliko važnejših volitvah, kakor so pa občinske volitve v Prečni. (Veselosť na levi — Heiterkeit links.)

Vložil sem ta nujni predlog, ker se mi je to zdelo potrebno z ozirom na še visečo preiskavo, kajti ta preiskava proti našim uradnikom še do danes ni ustavljena, dasiravno državno pravdnništvo ve, da Kristana tisti dan niti v Ljubljani ni bilo, drugi uradnik je pa pri sodnji izpovedal, da je dotične glasovnice izročil na moj ukaz in da se mu zaradi tega ni treba zagovarjati. Nujna je pa stvar tudi zaradi tega, ker je treba, da se take stvari čim preje zvedo in da se proti njim z vso odločnostjo nujno protestira. (Poslanec — Abgeordneter Višnikar: „Kaj pa je s tistimi volilnimi akti?! Kje so pa glasovnice za Prečno?!)“ Vi vendar veste, gospod nadsvetnik, da glasovnice za Prečno niso predmet nujnega predloga. (Veselosť na levi — Heiterkeit links.) Sicer pa imate dobre zveze s sodnijo, pejte vprašat dol v Novo mesto in tam boste že izvedeli, kje so. Jaz Vam pa tega ne morem povedati. (Ponovljena veselosť na levi. — Erneute Heiterkeit links.)

V formalnem oziru predlagam, da se stvar nujno razpravlja in da se predlog odkaže ustavnemu odseku, dalje predlagam, če se nujnost mojega predloga sprejme, da se ustavnemu odseku naroči, da lahko odpade pismeno poročilo in pismen predlog. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali o nujnosti.

Prosim tiste gospode, ki priznate predlogu gospoda poslanca dr. Pegana in tovarišev nujnost, da izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta.

Sedaj glasujemo še o drugem predlogu, da lahko odpade pismeno poročilo in pismen predlog.

Gospodje, ki se strinjate tudi s tem predlogom, izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Je tudi sprejet.

Sedaj, gospodje, ker se gre za obrambo deželne avtonomije, določam, da se seja prekine, zato, da bo ustavni odsek lahko takoj sklepal o tem predlogu.

Vrši se sedaj takoj seja ustavnega odseka, in sicer v prostorih S. L. S.

Seja je prekinjena za $\frac{3}{4}$ ure.

(Seja prestane ob 12. uri in se zopet nadaljuje ob 1. uri popoldne. — Die Sitzung wird um 12 Uhr mittags unterbrochen und um 1 Uhr nachmittags wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena in dajem besedo gospodu referentu ustavnega odseka dr. Peganu.

Poročevalec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Ustavni odsek se je o stvari posvetoval in je prišel do zaključka, da more izreči svojo razsodbo le na podlagi kazenskih spisov.

Sprejet je bil sledeči predlog, ki ga stavljam kot nasvet visoki zbornici (bere — liest):

„Gospod deželni glavar se naproša, da od c. kr. okrožnega sodišča v Novem mestu rekviruje kazenske spise proti uradnikoma Kristanu in Možini, ter potem da spise ustavnemu in občinskemu odseku na vpogled, da na podlagi spisov o nujnem predlogu razpravlja in sklepa.“

Prosim visoko zbornico, da temu nasvetu ustavnega in občinskega odseka pritrdi.

Deželni glavar:

Otvorjam debato. — Želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo z nasvetom ustavnega in občinskega odseka, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj mi je naznaniti, da mi je došel nujni predlog gospoda poslanca dr. Pegana in tovarišev zaradi stvaritve nekega sladkornega podkartela ljubljanskih trgovcev (glej dodatek št. I. — siehe Anhang Zl. I.) in drugič nujni predlog gospoda poslanca barona Apfaltrerna in tovarišev glede železnice Polzela—Kamnik—Kranj—Žiri—Opčina—Trst. (Glej dodatek št. II. — Siehe Anhang Zl. II.) Tema gospodoma predlagateljema bom dal besedo za utemeljevanje nujnosti koncem seje.

S tem je rešena prva točka dnevnega reda, in dajem besedo sedaj gospodu deželnemu odborniku dr. Lampetu, katerega prosim, da odgovori na nekatere interpelacije, ki so bile stavljene name.

Poslanec dr. Lampe:

Poslanec Matjašič in tovariši se pritožujejo radi slabe izvršitve Drašičke ceste in zaradi načrta za vodovod Sinji Vrh v črnomaljskem okraju in vprašajo, kako je z velikim vodovodom za Belo Krajino.

Kar se tiče Drašičke ceste, je resnica, da podjetnik ceste ni izvršil tako, kakor je bilo določeno v stavbnih pogojih, in tudi kolavdačna komisija ceste ni potrdila in je dežela ni prevzela v svojo oskrbo, ampak se je podjetniku naročilo, da mora

popolniti, kar še manjka. Dosedaj je cestni načelnik poročal, da je podjetnik navozil veliko gramoza. Kolavdacija, ki se bo v kratkem vršila, bo pokazala, če je sedaj cesta dobro napravljena ali ne. In če se pokaže, da izvršitev ne odgovarja stavbnim pogojem, bomo podjetnika še dalje držali.

Kar se tiče pritožbe, da je bilo nadzorstvo pomanjkljivo, izjavljam, da bomo to stvar preiskali, in dotičnega deželnega tehnika poklicali na odgovor, če je kaj zakrivil. Prosim samo vse gospode tovariše, da nemudoma obveste deželni odbor, če zapazijo kake nepravilnosti, in deželni odbor bo potem vse potrebno ukrenil.

Kar se tiče vodovoda za Belo Krajino, se izvršujejo poizvedbe, kako bi se Bela Krajina, ki silno trpi vsled pomanjkanja vode, dala preskrbeti z vodo. Studenci v Gorjancih in v Žumberškem ozemlju so se izkazali kot prešibki, da bi mogli preskrbeti z vodo tako velik kompleks. Imamo projekt, po katerem bi se napeljala voda iz Krupe. Toda po tem projektu bi bilo treba vodo 200 do 300 metrov visoko dvigati in jo napeljavati v rezervarje. Ta projekt se študira, in ako bi bila izvršitev nemogoča, oziroma združena z neprimerno visokimi stroški (tukaj je treba vpoštevati tudi vzdrževalne stroške), potem bo treba iskati druge poti, kako bi Belo Krajino preskrbeli z vodo, in sicer z napravo manjših vodovodov; koder ni studenčne vode, se bodo pa napravili vodnjaki, kapnice in napajališča. Tekom letošnjega leta se bodo izvršile poizvedbe in potem se bo takoj pričelo z izdelovanjem načrtov in proračunov.

Nadalje imam odgovoriti na interpelacijo gospodov poslancev Zabreta, Jarca in Demšarja radi pomanjkanja vode v kranjskem vodovodu. Interpelantje pravijo tukaj (bere — liest):

„Prebivalci vasi, za katere je zgrajen vodovod kranjski, zlasti po vaseh Tupaleč, Hotemaže se pritožujejo, da primanjkuje vode v omenjenem vodovodu. Govori se, da se voda zapravlja v druge ne kmetijske namene.“

Manjka tudi po sklepu zakona vodovodnega gospodarskega odbora udeleženih vasi.

Zato vprašamo podpisani:

Ali so znani gospodu glavarju ti nedostatki? Kaj hoče ukreniti, da se ti nedostatki odpravijo?“

Kranjski vodovod je z vodo jako obilno dotiran. Vode je toliko, da pri pravilno narejenem vodovodu ne more biti nikdar pomanjkanja vode. Mogoče je dvoje: 1. da se je velika cev zamašila in je torej stvar podjetnika, da dotično stvar nemudoma odpravi; 2. pa tratenje z vodo. Prišla je tudi pritožba, da se voda rabi v veliki meri za stvari, za katere vodovod ni namenjen. Za obrtne namene naj se rabi voda samo tedaj, ako za gospodarske namene vode preostaja. Ta voda se mora pa potem plačati, kakor jo mora plačati tudi železnica za svoj obrat. Če se rabi voda za neko drsališče in v druge industrijske svrhe (Klici na levi — Rufe links: „Čujte, čujte!“), potem bi se morala ta voda plačati.

Za Kranjski vodovod je torej treba sestaviti odbor vseh udeleženih občin, in ta odbor naj bo potem kontrolni organ nad vodovodno napravo. Temu kontrolnemu organu se morajo polagati vsi vodovodni računi in ta organ naj ima tudi ingerenco nad osebjem, da se tako enakomerno varujejo pravice vseh interesentov. Tak odbor obstoji za Radovljški vodovod, treba ga bo sestaviti tudi za Kranjski vodovod in deželni odbor bo gledal, da se pri vseh velikih vodovodih osnujejo taki kontrolni organi. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Besedo dobi sedaj za odgovor na neko interpelacijo referent deželnega odbora gospod dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Stavljeno je bilo vprašanje od poslanca Bartola in tovarišev, kaj je z občinskimi posredovalnimi uradi, odnosno, če je vlada že izdala izvršitveno naredbo. Z ozirom na to odgovarjam, da stoji že v veljavi deželni zakon z dne 27. septembra 1911, št. 45., ki ureja te posredovalne urade, in da je stopil glasom § 39. v veljavo z dnem promulgacije, to je 11. decembra 1911. Usojam še opozoriti, da izvršitvene naredbe ni treba, občine ustanove posredovalne urade lahko že od 11. decembra minolega leta naprej in jim ni treba drugega storiti, kakor obrniti se na deželni odbor zaradi določitve okrožja. Opozarjal bi pa na to, da se mora vlado in sodišča obvestiti, kje so ti posredovalni uradi že ustanovljeni.

Deželni glavar:

Točko:

2. **Priloga 72. — Poročilo deželnega odbora o spremembi pristavka II. k občinskemu redu za vojvodino Kranjsko.**
2. **Beilage 72. — Bericht des Landesausschusses über die Abänderung des Anhanges II zur Gemeindeordnung für das Herzogtum Krain.**

odkazujem ustavnemu in občinskemu odseku. Prehajamo k nadaljnji točki dnevnega reda, to je k točki:

3. a) **Poročilo kmetijskega odseka: o poročilu deželnega odbora glede zgradbe hudournikov Močilnik, Pasji rep in Bela na vipavskem ozemlju (k prilogi 65).**
3. a) **Bericht des Landwirtschaftsausschusses: über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Verbauung der Wildbäche Močilnik, Pasji rep und Bela im Wippachgebiete (zur Beilage 65).**

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg

(prevzame predsedstvo — den Vorsitz übernehmend):

Ich ersuche den Herrn Berichtstatter, das Wort zu ergreifen.

Poročevalec Lavrenčič:

Visoka zbornica! Opravičeno se opeva Vipavska dolina po svoji legi in po svoji naravni krasoti kot raj kranjske dežele. Le žal, da tako prelepo pokrajino tarejo leto za letom razne vremenske neizgode, posebno pa povodnji. One preplavljajo vsako leto obsežna polja, ter trgajo njive in travnike, prete vodnim napravam, posameznim hišam in seliščam ter spreminjajo vipavski trg v Benetke kranjske dežele. Moti se tudi promet, počenši od Št. Vida, oziroma Vipave, notri doli do Ustja in Uhanj, to je do meje kranjske dežele in nadalje po Goriškem.

Ni moj namen, da bi tukaj visoko zbornico opozarjal na velikanske poškodbe, ki jih napravljajo te povodnji, ker je visoki deželni zbor že tolikrat pripoznal, da je uravnava voda in zgradba hudournikov na Vipavskem v zasebnem in javnem interesu nujno potrebna, in je z raznimi sklepi dokazal, da mu je na srcu Vipavska dežela, da so mu na srcu Vipavci, kateri kličejo za pomoč že nad en rod človeškega življenja.

Visoki deželni zbor hoče sedaj odpomoči, trajno odpomoči Vipavcem s sistematično zgradbo hudournikov in z uravnavo voda v dolini. Projekt za zgradbo hudournikov je napravila leta 1888. beljaška sekcija c. kr. gozdarsko-tehničnega oddelka za zgradbo hudournikov, ki je potem ta načrt l. 1909. sedanjim razmeram primerno preuredila. Projekt za uravnavo Vipave in dotokov, to je reke Vipave, se bo obravnaval posebej in se predloži visoki zbornici, ko se zagotovi pokritje potrebščine. Res iskreno se želi, da bi se ta zadeva skoro rešila in uredila tudi reka Vipava z njenimi pritoki.

Financelno je izvršitev projekta za zgradbo teh hudournikov Močilnik, Pasji rep in Bela ter nekaterih drč na južnozpadnem delu Nanosa zagotovljena v skupnem pokritju potrebščine v svoti 80.000 K. Po prizadevanju deželnega odbora, posebno pa še po prizadevanju tovariša gospoda državnega in deželnega poslanca dr. Žitnika (Klici na levi — Rufe links: „Čujte!“), bo prispevala državna uprava, oziroma poljedelsko ministrstvo iz melioracijskega fonda 66%, Kranjska dežela pa naj bi po tem načrtu tega zakona prispevala z ozirom na veliko bedo, ki vlada po Vipavski dolini, 34%. Vendar pa deželi ne bo treba prispevati toliko odstotkov, ker bo državna cestna uprava prispevala 11.000 K. (Poslanec — Abgeordneter dr. Krek: „Premalo je!“) Za vzdrževanje zgradbenih del ne bo treba skrbeti deželi, ker bodo to preskrbeli drugi udeleženci, in sicer po zakonskem načrtu 25% državna cestna uprava, 25% okrajni cestni odbor vipavski in ostalih 50% pa interesirane

krajne občine, in sicer: Št. Vid 23·50/0, Podraga 100/0, Lože 7·50/0, Vipava 31·50/0, Slap 110/0, Vrhopolje 16·50/0. V imenu kmetijskega odseka predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Dovoli se deželni prispevek 340/0 k potrebščinam 80.000 K za zgradbo hudournikov Močilnik, Pasji rep in Bela,
2. priloženemu načrtu zakona se ustavno pritrđi,
3. deželni odbor se pooblasti, da izposluje sklenjenemu načrtu zakona Najvišjo sankcijo.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Ich eröffne die Generaldebatte.

Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Perhavec.

Poslanec Perhavec:

Visoka zbornica! Že dolgo vrsto let je na vrsti vprašanje regulacije vipavskih voda, posebno pa vipavskih hudournikov. Vipavsko ljudstvo in razni poslanci — moji predniki — so vsako leto trkali na vrata te visoke zbornice, ampak kakor je videti, vedno zastonj. Predlagalo se je v raznih odsekih, gospodarskih odsekih itd. neke svote, katere pa niso nikdar zastovale za pričetek takega velikega dela. Napravljali in popravljali so se veliki načrti, ti so pa seveda po dolgem času zastareli, postali nerabni in takorekoč neizpeljivi. Proračuni so bili vedno premajhni zaradi tega, ker se, kakor znano delavske moči od leta do leta dražijo, in tako so postali načrti, kakor sem rekel, neizpeljivi. Upam pa, da je sedaj napočila ona doba, ko se izpolnijo srčne želje vipavskega ljudstva, da se bo začelo z uravnavo vipavskih voda. Ko sem pregledoval nekoliko sejne zapisnike prejšnjih let, sem videl, da se je v tem času, to je od leta 1878. naprej nič manj kot dvajsetkrat obravnavalo v tej visoki zbornici o zgradbi vipavskih hudournikov in vipavskih voda. Posebno pokojni poslanec Lavrenčič Matevž je porabil vsako priliko, da se je oglasil, ko je prišla na vrsto ena ali druga prošnja glede uravnave kranjskih voda. Če nekoliko pregledam sejne zapisnike, se je o tem obravnavalo prvič leta 1878., drugič leta 1881., in sicer meseca oktobra. Takrat se je postavil v proračun za regulacijo vipavskih voda znesek 20.000 goldinarjev, in sicer za uravnavo glavne reke, za uravnavo hudournikov pa znesek 7.200 goldinarjev. Seveda je vse to ostalo na popirju in se ni nič napravilo. Leta 1882. so prosili Vipavci potom peticije na visoko zbornico, ko so jim hudourniki preplavili zgornji in spodnji del vipavske doline, ter jim uničili letino in sploh napravili veliko škodo. Potem se je leta 1884. zopet prosilo, ker so ravnotako velike povodnji hudo poškodovale vipavsko dolino. Leta 1887. je vipavski trg zopet prosil za pomoč in poslanec Lavrenčič je takrat v obširnem govoru prosil visoko zbor-

nico, naj vendar v ta namen nekaj stori. Toda ostalo je vse pri starem. Dne 20. oktobra 1888. leta se je v tej visoki zbornici zopet obravnavala uravnavo vipavskih voda in takrat se je sklenila neka resolucija, da naj se deželnemu odboru naroči, da vse potrebno ukrene, da pride vendar enkrat do tega dela. Ne bom več našteval posameznih obravnav, ampak omenjam le, da se je o tem obravnavalo leta 1889. dvakrat, potem leta 1890., 1895., 1896., 1898., 1899., 1902., 1903., in nazadnje leta 1905. Torej kakor vidite, se je neprenehoma prosilo in obravnavalo glede regulacije vipavskih voda. Leta 1881. in 1882. so, kakor sem že povedal, hudourniki, ne samo uničili vse pridelke ter odnesli in uničili njive, ampak Št. Vidu nad Vipavo je hudournik Močilnik odnesel tudi dva mlina, več mlade živine in prašičev. V Vrhopolju je hudournik Bela odnesel malo hišo, iz katere se je družina komaj rešila, in tudi vipavskemu trgu je pretila huda katastrofa. K sreči je hudournik razdril poleg vrhopoljske ceste stoječ zid in udrl na polje in tako je bil rešen vipavski trg. Da ni bilo tega, bi se bila zgodila gotovo velika nesreča. Leta 1882. so povodnji napravile zopet veliko škodo, poginilo je dosti živine, potem je pa še toča potolkla vse pridelke, tako da je vipavskemu ljudstvu pretila neizogibna beda. Vipavci so zopet potrkali na vrata te visoke zbornice, in potem je tudi državni poslanec Obreza vložil prošnjo za podporo v državnem zboru na Dunaju. Priznati moram, da te prošnje res niso bile zastonj. Dobilo se je precej podpore za oškodovane, in v tej visoki zbornici se je sprejel predlog, da se zgradi most čez Belo in okoli 150 m dolga škarpa, kar se je potem drugo leto zgodilo, in se tako obvarovalo vipavski okraj proti temu hudourniku. Mnogo Vipavcev je takrat dobilo po 200 in 300, nekateri pa tudi po 400 goldinarjev odškodnine. Tega denarja pa razen Št. Vidcev niso hoteli sprejeti, ampak so ga pustili v varstvu vipavske občine v ta namen, da se prihodnja leta s tem denarjem kolikor mogoče regulira glavna struga reke Vipave in hudournika Močilnik. In res se je prihodnja leta s tem denarjem nekoliko iztrebil hudournik Močilnik in tudi zasuti brod reke Vipave se je deloma izčistil. Moram reči, da bi bila struga Vipave skoro gotovo še danes v tem stanju, ako bi ne bilo zopet velike povodnji leta 1886., ko so hudourniki vsled neprestanega deževja zopet tako narasli, da je Močilnik prestopil bregove, prinesel veliko množino gramoza s seboj in tako zasul reko Vipavo na 600 m v dolžini. Seveda je čisto jasno, da je morala potem vzeti voda drugo smer in tako so potem nastala iz lepih, dobrih in rodovitnih travnikov v vipavski dolini močvirja. Posledica tega je bila, da se je od takrat naprej živinoreja v vipavski dolini jako skrčila in šele od takrat se je živinoreja zopet nekoliko pospešila in tedaj, ko se je začelo umetno gnojenje, ko so se začeli travniki gnojiti z umetnimi gnojili, šele od povzdignila. Prepričan sem pa, ako pride enkrat do splošne regulacije vipavskih voda, da se bo

tudi živinoreja v vipavski dolini gotovo za polovico pomnožila.

Danes seveda žalibog ne obravnavamo o glavnem projektu, kateri je, kakor sem čul prej iz ust gospoda poročevalca, že izdelan, ampak imamo obravnavati samo o regulaciji vipavskih hudournikov. Da je prišlo do uravnave hudournikov, se moramo zahvaliti posebno visokemu deželnemu odboru, ki se je precej trudil, da je spravil to zadevo v tir in na dnevni red. Obenem se moramo zahvaliti za to, da je prišlo že v tem zasedanju do obravnave glede zgradbe vipavskih hudournikov tovarišu dr. Žitniku. (Klici na levi — Rufe links: „Živio Žitnik!“) Vlada oziroma, kmetijsko ministrstvo je dovolilo 60⁰/₀ ni državni prispevek, s katerim se pa deželni odbor ni mogel strinjati, ker se za zgradbo hudournikov v drugih deželah daje vedno 70⁰/₀ na državna podpora. Torej se je čutil tukaj deželni odbor prikrajšanega, in v resnici moram reči, da se je gospod dr. Žitnik v zadnjem času, v kolikor sem informiran, na Dunaju precej trudil, da je dosegel vsoto 66⁰/₀. Kakor smo čuli iz ust gospoda poročevalca, se je Vipavcem pri tem delu prizaneslo, da jim ne bo treba ničesar plačati, in da bo preostalih 34⁰/₀ vseh stroškov, ki bi imeli priti na Vipavce, pokrila dežela.

Priporočam pa zoget vsem trem faktorjem, ki so se trudili, da je prišla danes na dnevni red regulacija vipavskih hudournikov, naj nam bodo naklonjeni tudi v prihodnje, in naj kakor hitro mogoče izposlujejo, da se v najkrajšem času izpelje glavni projekt, to je uravnava reke Vipave, in takrat, ko se to zgodi, bomo Vipavci rekli: Deo gratias.

Končno pa stavljam še neko resolucijo glede uravnave reke Vipave, ki se glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj vse potrebno ukrene, da že v prihodnjem zasedanju more deželnemu zboru predložiti načrt zakona za uravnavo reke Vipave.“

(Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand der Herren das Wort? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so ist die Debatte beschlossen und hat der Herr Berichterstatter das Schlußwort.

Poročevalec Lavrenčič:

Jaz toplo priporočam resolucijo tovariša Perhacca v sprejem in predlagam, da preidemo v na drobno razpravo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wir werden jetzt zunächst über den Punkt 1 der Anträge des Landwirtschaftsausschusses abstimmen, welcher lautet (bere — liest):

1. „Dovoli se deželni prispevek 34⁰/₀ k potrebnosti 80.000 K za zgradbo hudournikov Močilnik, Pasji rep in Bela.“

Ich bitte die Herren, welche damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zum 2. Antrage und werden zunächst über das Eingehen in die Spezialdebatte bezüglich des Gesetzes abstimmen, welches vom Herrn Berichterstatter beantragt wurde.

Ich bitte die Herren, welche für das Eingehen in die Spezialdebatte sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Ich bitte den Herrn Berichterstatter, die Spezialdebatte einzuleiten.

Poročevalec Lavrenčič:

Predlagam, da se sprejme zakonski načrt dobesedno tako, kakor je tiskan v prilogi 65., en bloc.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Der Herr Berichterstatter beantragt die en bloc-Annahme des Gesetzes, §§ 1 bis 6 inklusive.

Ich bitte die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sitzen zu bleiben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Jetzt haben wir noch über den Eingang abzustimmen.

Ich bitte die Herren, welche für den Titel und Eingang sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Der Herr Berichterstatter?

Poročevalec Lavrenčič:

Predlagam, da se zakonski načrt sprejme tudi v 3. branju.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Der Herr Berichterstatter beantragt die Annahme des Gesetzes in dritter Lesung.

Ich bitte die Herren, welche dafür sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen jetzt zur Abstimmung über Punkt 3 der Anträge des Landwirtschaftsausschusses, welcher lautet (bere — liest):

3. „Deželni odbor se pooblasti, da izposluje sklenjenemu načrtu zakona Najvišjo sankcijo.“

Ich bitte die Herren, welche diesem Antrage zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Jetzt wollen wir noch über die Resolution des Herrn Abgeordneten Perhavec abstimmen.

Soll ich sie verlesen?

(Klic — Ruf: „Ne!“)

Nachdem eine Verlesung nicht gewünscht wird, bitte ich die Herren, welche der Resolution zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

**3. b) Poročilo kmetijskega odseka:
o samostalnem predlogu poslanca Gangla
in tovarišev glede na pospeševanje kmetij-
skega pouka po ljudskih šolah (št. XII).**

**3. b) Bericht des Landwirtschaftsausschusses:
über den selbständigen Antrag des Abge-
ordneten Gangl und Genossen, betreffend
die Förderung des landwirtschaftlichen
Unterrichtes an den Volksschulen (Nr. XII).**

Poročevalec Lavrenčič:

Kmetijski odsek se je pečal pri razpravljanju samostalnega predloga gospoda poslanca Gangla in tovarišev glede na pospeševanje kmetijskega pouka po ljudskih šolah.

Predlog gospoda poslanca Gangla se glasi (bere — liest):

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj sporazumno z deželnim šolskim svetom in z okrajnimi šolskimi sveti stopi v zvezo s kmetijskimi gospodarji, ki imajo boljša posestva, da se na teh posestvih seznani mladina od 14. do 18. leta pod vodstvom učiteljev z najnovejšimi pridobitvami vseh strok kmetovanja in umnega gospodarstva, da more mladina potem tako pridobljene praktične izkušnje prenesti na lastno domovanje.

Takim gospodarjem in učiteljem je priznati posebne podpore, oziroma nagrade.

V ta namen se dovoli deželnemu odboru kredit letnih 20.000 K.“

Kmetijski odsek je o tem razpravljal in prišel do zaključka, da se ta predlog izroči deželnemu odboru.

Predlagam torej v imenu kmetijskega odseka (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Samostalni predlog poslanca E. Gangla se izroči deželnemu odboru.“

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von
Liechtenberg:**

Die Debatte ist eröffnet. Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Gangl.

Poslanec Gangl:

Vložil sem samostojni predlog glede na pospeševanje kmetijskega pouka na naših ljudskih

šolah. Gospodje v kmetijskem odseku so uvaževali moje misli, a so bili mnenja, da se naj predlog, kakor sem ga stavil, za sedaj odkaže deželnemu odboru. S tem je pravzaprav doseženo to, kar je prvi namen mojega predloga, da bi namreč deželni odbor stopil v zvezo z deželnim šolskim svetom in z okrajnimi šolskimi sveti, ki naj si potem skupno prizadevajo urediti ta kmetijski pouk na naših ljudskih šolah. Jaz se torej za svojo osebo popolnoma strinjam, kakor sem to že izjavil v kmetijskem odseku, s predlogom, kakor ga stavlja gospod poročevalec.

Pri tej priliki pa se mi zdi potrebno opozoriti na dve stvari. Da se kmetijski pouk po šolah dandanes ne vrši tako, kakor bi se moral, je krivo dejstvo, da se učitelji na učiteljiščih ne izobrazujejo tako, kakor bi bilo koristno in potrebno. In to iz tega razloga, ker današnja učiteljišča niso urejena tako, da bi odgovarjala vsem modernim zahtevam in potrebam. (Poslanec — Abgeordneter dr. Krek: „To je res!“)

Treba bo torej v prvi vrsti gledati na to, da se učiteljišča reorganizirajo, in zaradi tega predlagam tole resolucijo (bere — liest):

„a) C. kr. centralna vlada se pozivlja, naj čimprej izvede reorganizacijo učiteljišč v modernem, sedanjim vsestranskim zahtevam in smotrom odgovarjajočem zmislu.“

Dokler se pa ta reorganizacija učiteljišč ne izvrši, in ker ne moremo čakati, da bi se to hitro zgodilo, ker vemo, da vlada v nekaterih stvareh počasi deluje, imamo pa na drugi strani lepe dokaze, koliko so vredni kmetijski nadaljevalni tečaji za izobrazbo ljudskošolskega učiteljstva — take tečaje imamo na Grmski šoli in tečaje ne obiskujejo samo učitelji s Kranjske, ampak tudi iz drugih kronovin — in ker si po izjavi strokovnjakov pridobe učitelji na teh tečajih veliko izobrazbe, sem mnenja, da se to toliko časa, dokler se učiteljišča v tem pogledu ne reorganizirajo, taki kmetijski nadaljevalni tečaji stalno prirejajo (Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: „Ta stvar bo šla naprej!“), da moremo dobiti učiteljstvo, ki bo v kmetijskih stvareh temeljito izobraženo. Zaradi tega stavljam še drugo resolucijo, ki se glasi (bere — liest):

„b) C. kr. vlada se pozivlja, naj uvede stalne vsakoletne kmetijsko-nadaljevalne tečaje za ljudskošolske učitelje, da se ti usposobijo za voditelje, oziroma učitelje kmetijskih nadaljevalnih tečajev za kmetško mladino.“

(Živahno pritrdjevanje in ploskanje — Lebhafter Beifall und Händeklatschen.)

**Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr
von Liechtenberg:**

Wünscht noch jemand der Herren das Wort? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so ist die Debatte beschlossen und hat der Herr Berichterstatter das Schlußwort.

Poročevalec Lavrenčič:

Pridružujem se popolnoma izvajanju gospoda tovariša Gangla, ker sam pripoznavam, da učiteljstvo po svoji dandanašnji vzgoji ni usposobljeno za kmetijski pouk mladine, kakoršnega imamo v mislih.

Glede stavljenih resolucij mislim, da ni nobenega zadržka, da se jim ne bi pritrdilo.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wir schreiten nun zur Abstimmung. Zuerst werden wir über den Antrag des Landwirtschaftsausschusses abstimmen.

Ich bitte jene Herren, die mit diesem Antrage einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodí se — Geschieht.)

Angenommen.

Jetzt werden wir noch über beide Resolutionen des Herrn Abgeordneten Gangl abstimmen.

Wünschen die Herren, daß ich diese Resolutionen zur Verlesung bringe? (Klici — Rufe: „Nein!“)

Ich bitte also jene Herren, die mit der ersten Resolution einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodí se — Geschieht.)

Angenommen.

Und jetzt bitte ich diejenigen Herren, die mit der zweiten Resolution einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodí se — Geschieht.)

Die zweite Resolution ist auch angenommen und somit ist dieser Gegenstand der Tagesordnung erledigt.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. a) **Poročilo upravnega odseka:**
o prošnji „Protialkoholne zveze“ v Ljubljani za podporo (78/Pet.);

4. a) **Bericht des Verwaltungsausschusses:**
über die Petition der „Protialkoholna zveza“ in Laibach um Unterstützung (78/Pet.).

Poročevalec Hladnik:

Visoka zbornica! Zastop naše dežele se je na razne načine trudil koristiti naši deželi in povzdigniti blaginjo naše dežele. Zastop kranjske dežele se je na primer trudil izboljšati pouk, on pospešuje živinorejo, on se trudi, da bi se povzdignila obrtnija itd. Onega vprašanja pa, katero je jako važno in za prihodnost naše dežele zelo imenitno, se pa do sedaj naš deželni zastop ni lotil, to je namreč alkoholno vprašanje. Da je alkoholno vprašanje res silno velikega pomena za zdravje naših ljudi, za blagostanje naše dežele in za celo prihodnost našega naroda, bomo pač lahko spoznali že iz tega, če pomislimo, da je ravno alkohol tista šiba, katera povzroča največ nesreč v naši deželi. Alkoholizem polni naše bolnišnice in blaznice, alko-

holizem povzroča, da ni v družinah in med sosedí ljubezni in zastopnosti, alkoholizem preganja naše ljudi z njihovih rodni domov, alkoholizem podi naše ljudi v daljno Ameriko in druge kraje sveta. Da bi se izrodek alkoholizma zmanjšal, kolikor se sploh da, zato se je ustanovilo društvo „Abstinent“. V tem društvu so se združili idealni, požrtvovalni in navdušeni možje, kateri ljubijo deželo in narod in so s predavanji, z raznimi spisi in z izdajanjem protialkoholnih časnikov skušali treznostno gibanje v naši deželi poživiti in razširiti. To protialkoholno društvo „Abstinent“ se je v zadnjem času nekako poglobilo in je tudi svoj delokrog razširilo, in se je prestvarilo v protialkoholno zvezo. Ta protialkoholna zveza se obrača v daljši prošnji na visoki deželni zbor. V tej prošnji razodeva vse svoje želje in težnje. Protialkoholna zveza pravi, da je v zadnjem času ustanovila ravno zaradi tega, da bi se abstinenčno in zmernostno delovanje bolj razširilo, svojo pisarno in je nastavila tudi posebnega tajnika. Protialkoholna zveza namerava ustanoviti higienično mlekarino in mlečne pivnice. Protialkoholna zveza namerava prirejati vsak teden po dva shoda, oziroma dve predavanji, pri katerih bi se naše ljudstvo poučevalo o koristih treznosti in o brezmejni škodljivosti pijančevanja. (Poslanec — Abgeordneter Turk: „Kam bomo pa z vinom šli!“) Protialkoholna zveza pa za te namene nima zadosti denarnih sredstev. Do sedaj so navdušeni in požrtvovalni ljudje skoraj sami vzdrževali to protialkoholno gibanje. Da se pa more to gibanje poglobiti in res donesti sadu, zato je pa treba več podpore in pomoči (Poslanec — Abgeordneter Turk: „Kaj bodo pa vinogradniki rekli!“) in naravno je, da se obrača protialkoholna zveza v prvi vrsti na deželo, katera je že tolikrat pokazala, da ji je sreča in blagor njenih deželanov na srcu. Protialkoholna zveza opozarja na to, kako se v drugih deželah, n. pr. v Švici in v Rusiji podpira to protialkoholno gibanje. V Švici imajo vpeljana alkoholna desetina, katero daje dežela od vseh dohodkov, ki jih donaša alkohol, za podporo tega protialkoholnega gibanja. Velika Rusija daruje neizmerne zneske v ta namen, da bi se omejilo pijančevanje. Tamkaj se napravljajo ljudske kavarne, mlečne pivnice, protialkoholne razstave, izdajajo se poljudno pisane knjižice itd. Da bi imelo to gibanje neko znanstveno podlago, zato želi protialkoholna zveza, da naj bi se pri deželnem odboru enemu izmed uradnikov poverila štatistika tega protialkoholnega gibanja, oziroma naložilo, da vse, kar spada k temu vprašanju, registrira, zbira podatke in na podlagi teh podatkov sestavlja natančno štatistiko o boleznih, katere povzroča pijančevanje. Potem želi protialkoholna zveza, da bi se tudi okrožni zdravniki povabili kot sobojevniki proti alkoholizmu, in sicer s tem, da bi nastopili kot najbolj izvedeni, vplivni in izobraženi predavatelji, ki bi ljudstvu odpirali oči in kazali, kako ravno alkoholizem škoduje človeku na zdravju

in kakšne posledice ima alkohol za življenje sploh. Potem želi protialkoholna zveza, da bi se mislilo na napravo zdravilišča za alkoholike, kakor jih že imajo v drugih državah, in opozarja, da bi bilo treba napraviti tudi nekake oskrbovalnice za alkoholike. Nadalje želi protialkoholna zveza, da bi se poučevala zlasti mladina o alkoholizmu in to zlasti v šolah in zavodih, katere vzdržuje dežela. Potem posebno priporoča, naj bi se še bolj podpirala sadjereja kot posebno sredstvo zoper pijančevanje, podpiralo naj bi se mlekarne, ki bi ustanavljale mlečne pivnice in prodajalnice, da bi se s tem kolikor toliko prišlo v okom vedno bolj in bolj se razširjajočemu alkoholizmu. Slednjič želi protialkoholna zveza, da bi deželni odbor vplival s svojimi naredbami na županstva, da bi bolj pazila na to, kako se spolnujejo predpisi glede policijske ure, plesnih licenc itd. In končno želi tudi da bi stopil naš zastop, to je deželni odbor, v zvezo z vlado v sporazumu, kako je postopati zoper vedno pogostejše se glaseče prošnje za podelitev koncesij za žganjarne in gostilne. In kako naj bi se skrbelo za to, da bodo žganjarne od sobote do ponedeljka zaprte, kakor to predpisujejo dotična postavna določila.

Torej to so želje in težnje protialkoholne zveze. Gotovo je, da so te želje velikega pomena in velike važnosti za prihodnost našega naroda in naše dežele in zato prosim visoko zbornico, da bi vpoštevala te želje in da bi prvič pripoznala, da je protialkoholna zveza, katera se je do sedaj toliko trudila za treznostno gibanje, potrebna in da bi dobila ta protialkoholna zveza od take korporacije, kakor je deželni zastop, primerno priznanje in odobravanje in s tem dobila tudi moralno pomoč. Obenem pa priporočam po predlogu upravnega odseka, da visoka zbornica sprejme tole (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da vpošteva vse v tej prošnji navedene želje in nasvete.

Zlasti se naroča: 1. da nakloni protialkoholni zvezi v Ljubljani izdatno podporo za uspešneje delovanje na treznostnem polju, 2. da določi posebnega uradnika, kateremu bodi poverjeno alkoholno vprašanje, 3. da obrača posebno pozornost na to, da se predpisi glede plesnih licenc in policijske ure v gostilnicah natančno izvršujejo.“

Visoki deželni zbor blagovoli te predloge sprejeti. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links. — Poslanec — Abgeordneter Turk: „Kaj bodo pa vinogradniki rekli?“

Landeshauptmann — Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Die Debatte ist eröffnet. Zum Worte hat sich gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Žitnik.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Nisem se oglasil k besedi, da bi podpiral predloge upravnega odseka, ker sem prepričan, da jih bode visoka zbornica brez ugovora sprejela. Tudi ne bom o tem na dolgo in široko razpravljaj, ker je že gospod poročevalec vse glavne točke navedel. Omeniti hočem samo nekaj z ozirom na spomenico protialkoholne zveze, katero je že v svojem govoru navajal gospod poročevalec. Tukaj namreč zveza navaja (bere — liest): „Eno točko moramo omeniti, na katero mora deželni zbor vso svojo pozornost obrniti, to je zloraba alkohola. Od večje porabe alkohola ima dežela večje dohodke, a veliko večje izdatke za žrtve alkoholizma. Dohodki od žganja so le navidezni, izdatki za brezštevilne žrtve alkoholizma niso nikjer zabeleženi, zabeležene niso ogromne izgube na narodnem blagostanju vsled nastale degeneracije prebivalstva. Naloga dežele, oziroma deželnega zbora je tedaj, če hoče izvrševati res kulturno in socialno delo, omejiti z vsemi sredstvi, ki so ji na razpolago, zlorabo alkohola in varovati s tem prebivalstvo pred boleznijo.“

Gospodje, te besede so jako lepe in resnične, vendar pa mislim, da mi bo vsak pritrdil, ako trdim, da deželni zbor kot tak nima nobenih sredstev na razpolago, da bi ustregel temu, kar gospodje želijo. Iz privatnega razgovora, ki sem ga imel z dotičnim gospodom, sem sprevidel, da so gospodje napačnega mnenja, ker mislijo, da more deželni zbor skleniti zakon proti alkoholizmu. Gospodje, znano Vam je vsem, da si je država v smislu cesarskega patenta z dne 26. februarja 1861 pridržala razne stvari, katere niso podvržene deželni postavodaji. Med temi najdemo tudi določila glede kazenskega postopanja in glede pravice o kaznovanju. To je stvar države, in deželni zbor more skleniti kak zakon le v okviru dotičnega državnega zakona. Torej tudi v zadevi zakona proti pijančevanju, ki je državnemu zboru že predložen v načrtu. Zato deželni zbor ne more v tem pogledu ničesar storiti. Ako gospodje mislijo, kakor se tukaj čita, da se je z višjo žganjarino žganjepitje še bolj razširilo in da je škoda še večja, se jako motijo. Že pri neki drugi priliki sem omenil, da je bil namen deželnega zbora, ko je podražil žganje, tudi ta, da bi kolikor mogoče omejil nesrečno žganjepitje. Sedaj pa deželni zbor nima nikake pravice, v tem pogledu kaj ukreniti, ker od l. 1901. država sama pobira davek na žganje in dežela dobiva samo prispevke iz tega državnega davka po gotovem ključu. Ako pa se gospodje obračajo s prošnjo do posameznih poslancev, da bodimo mi učitelji in vzgojitelji, odgovarjam, da ljudstvo ob vsaki priliki poučujemo, kako škodo povzroča žganjepitje za posamezne gospodarje in končno za celi narod. Toda mi z najboljšo voljo žganja ne bomo zatrli z nobenim zakonom, in mi se moremo omejiti le na vzgojo in pouk; ta pa je mogoč le v domači hiši,

cerkvi, šoli in v raznih mladeniških društvih. Torej gospodje, kaj naj deželni odbor stori, ako hoče, da se v kaki hiši omeji pijančevanje? V kolikih slučajih je družinski oče sam prijatelj žganja! Kakor sem že rekel, naj bi se v cerkvah delovalo proti žganjepitju. Toda kaj je navadno posledica takega pouka?! Navadno le nehvaležnost in sovraštvo proti dotičnemu duhovniku. Tako sem jaz sam svojčas prišel na glas kot največji sovražnik žganjepivcev, ker sem večkrat na javnih shodih govoril proti nesrečnemu žganjepitju. Ne bom ponavljal izrazov, katere sem moral preslišati. Toda to mene ne bo motilo, da ne bi zopet v tem smislu nastopal. Najlepša prilika za delovanje proti pijančevanju je vzgoja mladine. In za vzgojo mladine je najbolj poklicana šola, osobito ljudska šola, ki naj šolsko mladino opozarja na škodljive posledice alkohola. V tem oziru nočem podajati nikomur nobenih navodil, ampak opozarjam samo na to, da je protialkoholna zveza založila knjižico „Učitelj v boju proti alkoholu“. Te knjižice je še do 2000 izvodov po 40 vin. Upravni odsek predlaga podporo. Iz te podpore protialkoholni zvezi naj se v prvi vrsti kupijo te knjižice in se razdelijo vodstvom ljudskih in meščanskih šol z naročilom, naj učitelji porabljajo to knjižico v pouk in vzgojo mladine. V tem oziru si usojam staviti naslednjo resolucijo (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da iz podpore „Protialkoholni zvezi“ v Ljubljani nakupi primerno število knjižice „Učitelj v boju proti alkoholizmu“ in jo razdeli vodstvom ljudskih in meščanskih šol.“

V drugi spomenici, katero imamo tukaj, čitamo, da se je izmed vseh 19 točk, ki so bile našete v prvi spomenici, izvršila samo ena, namreč ta, da imamo sadjarskega učitelja. Ta poučuje ljudstvo, da je bolj zdravo uživati sadje, kakor pa vino in žganje. Ostane torej neizpolnjenih še 15 točk, ker se danes izpolnijo zopet tri. Upam pa, da se izvrše tudi te točke z napeljevanjem našega prebivalstva do večje varčnosti in zmernosti, kar bo v največjo gospodarsko korist in v blagor naše dežele. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Weiters hat sich zum Worte gemeldet der Herr Abgeordnete Dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Gospodje, oglasil sem se k besedi samo zato, do konstatiram, da ta zadeva nima opraviti z nobeno stranko, ne politično in ne kakršnokoli, in da vprašanje, za katero gre, dobiva sploh pri vseh strankah večinoma negativen odgovor. Prijatelj ima malo, sovražnikov pa nešteto. Gospodje,

vzgojevati in reševati ljudstvo potom alkoholnih zvez, je jako trnjeva pot; to vedo vsi tisti, ki so se lotili tega dela. Še nekaj posebnega je pri tem. Dokler gre samo za besede, toliko časa se že še dobe ljudje, ki so zadovoljni s tem, ko pa pride do resnih dejanj, se pa pokaže, da tičimo tako globoko v alkoholizmu, da je upanje, da bi se od javnih zastopov moglo kaj uspešnega izvršiti, jalovo. Besede gospoda predgovornika, da je naklada na žganje naperjena tudi proti alkoholu, moram odločno zavračati. O tej stvari pač tako govori stranka, ki tako naklado sklepa, ampak tukaj, kakor v državnem zboru, gre vedno samo za to, da bi se dobilo več dohodkov. V tej stvari nikar ne farbam drug drugega. (Veslost — Heiterkeit.) V dotičnem poročilu dunajske vlade stoji pač, da se bo vsled novega davka konsum alkohola zmanjšal, ampak vse drugo razen teh besed govori ravno nasprotno. Bilo je svoj čas, ko so deželni zbori, med njimi tudi kranjski deželni zbor, izrekli zahtevo, naj vlada izda zakon zoper pijančevanje. Kolikor se spominjam, se je sklenila taka resolucija v Zgornjeavstrijskem deželnem zboru, na Koroškem i. t. d. Cela vrsta strank in korporacij je to sklenila, ki je pa vlada predložila tak zakonski načrt državnim zbornici, ga pa nobena stranka ni hotela sprejeti. Jaz sem nekoliko časa mislil, da bo morda šla, toda izkazalo se je, da je državni zbor ravnotako nesposoben, da bi kaj tako temeljitega sklenil, kakor katerikoli drugi postavodajalni zbor. Gospodje, ki se z občudovanja vrednim navdušenjem zavzemajo za to stvar in katerim se ne more za to gibanje odrekati jako velikih zaslug, naj pač izpolnujejo svoje težko delo in naj se proti alkoholu bojujejo sami, kakor vejo in znajo, od zakonodajnih zastopov naj pa ne upajo, kar se v sedanjih razmerah doseči ne da. Če gre za obrtno omejitev, nastopijo obrtniki in pravijo: Ne damo se oškodovati, ne moremo dopustiti, da bi se obrtne pravice omejile, in tako zmagajo obrtniške zahteve. Če gre za kazenske določbe proti pijančevanju, takoj nastopijo socialni demokrati in pravijo: To je „Klassenjustiz“. Take določbe se uporabljajo samo proti delavskim slojem in vsled tega morajo odpasti tudi ta določila. Kaj naj potem še ostane?! So še nekatera določila državlanskega prava, ki pa zopet segajo, ali v interese obrtnikov ali pa kakih drugih slojev, in tako tudi glede nanje ni pričakovati, da bi se na zakonodajnem polju moglo kaj doseči proti alkoholizmu. Vsa naša javnost stremi za tem, da bi ji alkohol donasal kolikor mogoče dobička. Tega se zavedamo vsi; tudi v naši kranjski deželi. In kakor sem to že enkrat omenil v državnem zboru, so rdeči nosovi naših šnopsarjev edina zarja boljših časov naših državnih financ in našega deželnega gospodarstva. Take so razmere in v teh razmerah, gospodje, kaj uspešnega storiti proti alkoholizmu, se meni zdi obsoletno. Glasoval bom za predlog gospoda poročevalca že zaradi tega, da ne razžalim našega prijatelja, poročevalca, ki

se je s tako zgovornostjo trudil prepričati nas o važnosti teh resolucij, glasoval bom zato, da se ugotovi gospodu Janezu Kalanu, ki nosi na svojih plečih vse protialkoholno gibanje pri nas, ampak s tem prepričanjem, da to glasovanje in glasovanje mojih tovarišev v tem protialkoholnem gibanju ne bode skoro nič, do malega nič pomenilo. (Poslanec — Abgeordneter Povše: „Ideali!“) Idealov ne podiram, ampak pri tako resni stvari je treba resne besede. Gospodje, cela naša javnost je tako zvezana s pijančevanjem, tako zvezana s to stvarjo, da majhen političen krog, da majhna politična moč, kakor je naš deželni zbor, ne more veliko doseči.

Torej, gospodje, v upanju, da bo kdaj zrastle nov krepkejši rod, da bo zrastle ravno vsled agitacije naših mož krepkejši rod, ki bo imel korajžjo nastopiti nasproti vsem žganjarjem in drugim pijancem in njihovim braniteljem, od visoke vlade pa dol do stalnih prebivalcev zakotnih oštarij in šnopsarij, bom glasoval za predlog gospoda poročevalca.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so ist die Debatte geschlossen und hat der Herr Bericht-erstatte das Schlußwort.

Poročevalec Hladnik:

Prav toplo priporočam resolucijo gospoda poslanca dr. Žitnika in prosim, da bi jo gospodje sprejeli. Glede izvajanja gospoda predgovornika sem pa jaz nekoliko bolj optimističen in mislim, da bo ravno navdušenje gospodov, ki vodijo protialkoholno zvezo, imelo vsaj nekoliko uspehov. Gospodje, ako se po prizadevanju tega gibanja, čeprav ne v enem letu, pač pa v teku nekaterih let uživanje alkohola zmanjša za 10%, imamo lahko zavest, da je društvo, katero bo dežela podpirala, pripomoglo našim deželanom prihraniti vsaj 3 milijone in da bo s tem imel visoki deželni zbor zavest, da je pripomogel k blagostanju naše dežele. Torej prosim visoko zbornico, da glasuje za predloge upravnega odseka. (Poslanec Turk: „Kaj bodo pa vinogradniki rekli?!“) Veseli bodo, če ne bo nobenega šnopsarja v deželi.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wir schreiten nun zur Abstimmung.

Zuerst werden wir über Anträge des Verwaltungsausschusses abstimmen.

Ich bitte jene Herren, welche diesen Anträgen zustimmen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Jetzt werden wir noch über Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik abstimmen.

Ich ersuche jene Herren, die für diese Resolution stimmen wollen, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Žitnik ist auch angenommen, und somit ist dieser Gegenstand der Tagesordnung erledigt.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. b) **Poročilo upravnega odseka: o novi zaračumbi in plačevanju pri kranjski deželni upravi ter o preuredbi deželnega knjigovodstva in deželne blagajnice** (k prilogi 56).

4. b) **Bericht des Verwaltungsausschusses: betreffend das neue Verrechnungssystem und den neuen Zahlungsvorgang bei der krainischen Landesverwaltung sowie die Neuregelung der Landesbuchhaltung und der Landeskassa** (zur Beilage 56).

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Deželnemu odboru je bilo svoj čas naročeno, da preuredi in uredi plačevanje in zaračumbo pri kranjski deželni upravi ter da sploh celo deželno upravo postavi na moderno stališče, da jo takorekoč centralizira.

Deželni odbor je tej zahtevi ugodil ter nam v tem poročilu, katero imamo pred seboj, izdelal vse potrebno glede zaračumbe in plačevanja na tej moderni podlagi. Likvidaturo je imela poprej deželna blagajna in zaraditega se je moralo v isti stvari vršiti nepotrebno dvojno delo ter se je morala ena in ista stvar pisati v računске knjige pri blagajni in pri knjigovodstvu. Sedaj je to združeno. Nadalje so popreje izvrševale izplačila za deželo davkarije, izvzemši ljubljansko okolico in mesto Ljubljana. Koliko nepotrebne dela in pisarenja je vsled tega nastalo! Računi, katere so davkarije vodile za deželo, so prihajali vedno zelo kasno, in posledica tega je bila, da ni bilo nikdar pravega pregleda o kurentnem denarnem stanju dežele, in stranke so bile po nepotrebem obremenjene s stroški za napravo pobotnic. Sedaj je tudi to odpadlo.

Razna računška dela, katera niso bila organizirana, so sedaj združena v skupinah tako, da je mogoče bolj ekonomično razpolagati s personalom. Kontrola je sedaj boljša, kakor je bila prej, ker je samo en organ odločen za likvidacijo in cenzuro.

Preden se je deželni odbor lotil tega dela, je povprašal za mnenje finančno ministrstvo.

Isto je poslalo svojega zastopnika, da se je sam o vsem poslovanju informiral. Vse izpremembe so izvršene v sporazumu s finančnim ministrstvom. Po izjavi finančnega ministrstva je ta naša preuredba ena najbolj modernih v celi Avstriji in ustrojena po modernih principih.

Gospodje ste gotovo prebrali to poročilo, in zato prosim, da se vzame na znanje.

Predlog upravnega odseka se torej glasi (bere — liest):

„Visoki deželni zbor izvoli vzeti poročilo deželnega odbora odobruje na znanje.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg :

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. c) **Poročilo upravnega odseka:**
o prošnji podobčine Žažar za zgradbo
okrajne ceste iz Vrhlike v Žažar (95/Pet.).
4. c) **Bericht des Verwaltungsausschusses:**
über die Petition der Untergemeinde
Žažar um den Ausbau einer Bezirks-
straße von Oberlaibach nach Žažar
(95/Pet.)

Poročevalec Piber :

Visoka zbornica! Podobčina Žažar prosi, da bi se zgradila okrajna cesta, ki bi peljala iz Vrhlike v Žažar, ter svojo prošnjo tudi utemeljuje.

Ker imamo itak novi cestni zakon, in ker bo takrat tudi podobčina Žažar imela priliko, da izrazi svoje želje, zato v imenu upravnega odseka predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopi deželnemu odboru.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg :

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. c) **Poročilo upravnega odseka:**
o prošnji občine Vrhpolje za popravilo državne
ceste od Vipavskega trga do Ajdovščine
(96/Pet.).
4. c) **Bericht des Verwaltungsausschusses:**
über die Petition der Gemeinde Oberfeld
um Reparatur der Reichsstraße vom Markte
Wippach bis Haidenschaft (96/Pet.).

Poročevalec Piber :

Visoka zbornica! Županstvo občine Vrhpolje prosi, da bi se popravila ona cesta, ki vodi od Vipave do Ajdovščine v dolgosti 5 km. To je državna cesta, ki pravzaprav ne spada v upravo dežele, ampak je dolžnost države, da to cesto spravi v dober stan, in zato predlagam v imenu upravnega odseka:

„Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj posreduje pri c. kr. deželni vladi, da se ta kos državne ceste nemudoma spravi v dobro stanje in tudi v dobrem stanju vzdržuje.“

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg :

Wünscht jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Perhavec hat das Wort.

Poslanec Perhavec :

Visoka zbornica! Državne ceste v Vipavski dolini se že okrog 8 let tako slabo nasipajo in popravljajo, da ni čudno, da so sedaj v tako slabem stanju, da nekaterih teh cest ni mogoče več z gramozom popravljati in v red spraviti, ampak bi bilo treba, da se kakor pri novih cestah zida temelj in potem šele napelje gramoz. Pri cesti Col—Ajdovščina se je to že začelo. Cesta, čez katero se pritožuje vrhpoljsko županstvo, to je cesta od Vipave do Ajdovščine, je posebno od Loga naprej v tako slabem stanju, da je podobna bolj nečkam, kakor pa obokani cesti. Glede teh državnih cest smo že pred dvema letoma stavili interpelacijo na ekscelenco gospoda deželnega predsednika in je res želeti, da se enkrat spravi v red. Promet se bo posebno pomnožil, ko pridejo v Vipavo v par tednih vojaki.

Kar se pa tiče ceste Col—Ajdovščina, je pa ta cesta že v tako škandaloznem stanju, da niti gorske občinske ceste niso tako slabe. Ta cesta ni več podobna državnim cestim, ampak povoženi njivi, na kateri se vsak teden prevrne par težko naloženih vozov. Po tej cesti se izpeljuje les iz gozdov kneza Windischgrätzta in grofa Lanthierija, izvažajo se surov les, posebno dosti se pa izvozi drv v Trst i. t. d. Ni čudo, ako so ceste tako zdelane in da se ljudje vedno pritožujejo pri svojih poslancih, ker ti ljudje nimajo nič polja in so

navezani samo na zaslužek z vožnjo, kar jim je pa zelo otežkočeno, če so ceste v takem slabem stanju.

Jaz bi tukaj le prosil gospoda deželnega predsednika, da se za ceste po teh krajih v najkrajšem času kaj stori, da se napelje gramoz in ceste spravijo v dober stan, da bodo vendar enkrat izostale različne tožbe in prošnje dotičnega prebivalstva.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so werden wir über den Antrag des Verwaltungsausschusses abstimmen.

Ich bitte jene Herren, die mit dem Antrage des Verwaltungsausschusses einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. d) Poročilo upravnega odseka:

o samostalnem predlogu poslancev Pibera, Pogačnika in tovarišev glede postaj na Gorenjskih železnicah (št. XXI.).

4. d) Bericht des Verwaltungsausschusses: über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Piber, Pogačnik und Genossen betreffend die Haltestellen an den Oberkrainer-Bahnen (Nr. XXI.).

Poročevalec Piber:

Visoka zbornica! Vsi vemo, da so železnice važnega prometnega pomena. Zlasti Gorenjska—Rudolfova železnica je gotovo ena izmed teh, ki so najbolj rabljene, in po kateri se največ ljudi vozi pozimi in poleti, ki pa je tudi aktivna. Železnični vozovi so prenapolnjeni; na vsaki postaji in na vsakem postajališču se vedno vidi velika frekvenca. Žalibog, da železniška uprava za ta promet ne skrbi tako, kakor bi bilo potrebno potujočemu publiku. Omenjam naj samo tri postajališča: Žirovnica, Radovljica in Otoče. Žirovnica je ena najlepših točk na Gorenjskem. Kako velik je tukaj promet! Koliko se izvozi pridelkov! Človeku, ki je hodil količkaj po svetu, je hudo, če vidi, kako malo skrbi državna železniška uprava za napredek. Dasi vstopa in izstopa veliko ljudstva, stoji namesto moderne postaje — lesena koliba, res, prav za silo. Če je katera postaja potrebna, potrebna je — Žirovnica.

Radi krasne gorske lege prihaja zlasti v poletnem času mnogo tujcev v Žirovnico na letovišče. Ni čuda, saj ima Žirovnica mnogo krasnih vil, pripravnih za tujce, gostilne, ki so znane daleč na okoli. Potreba novega mo-

dernega postajališča je jasna z ozirom na tujski in gospodarski moment. Važnost tega postajališča se bo pa veliko bolj povečala, ko se enkrat zgradi tukaj električna centrala.

Nadalje naj omenjam Radovljico. Tukaj imamo razne oblasti: sodnijo, davkarijo, okrajno glavarstvo itd., promet je jako živahen, ki bi se pa še veliko bolj razvil, če bi se zgradila tukaj poštena postaja. Tudi izgovor, da v tehničnem oziru ni mogoče zgraditi postaje, ni opravičena. Tehnika je dandanes dovolj napredovala in se ne straši takih ovir. Večkrat se čuje, da je preveč padca in da tovornih vlakov ne bo mogoče ustaviti. Prazen izgovor. Saj skušnje po drugih progah uče nasprotno. Vlaki, in sicer tovarni, vozijo vedno, dasi je padeč še večji. Omenim še, načrt je izdelan in tudi prostor je lahko dobiti. Treba je le dobre volje in pa sredstev.

Nadalje je postajališče v Otočah. Gospodje, toliko se dandanes piše in govori za tujski promet, a vendar ga ni kmalu kraja, kjer bi bil tujski promet tako velik, kakor v Otočah. Seveda imajo ti tujci to napako, da so romarji. Romarje pa menda pri tujskem prometu ne poznajo, akoravno je med tujci veliko gospode, ki je krščanskega prepričanja in gre romat k Materi božji na Brezje. Lahko rečem, da noben kolodvor ni tako potreben, kakor ravno ta in zato zahtevamo v imenu vseh romarjev in romaric, da se to postajališče spremeni v pravo postajo in to tembolj, ker bo imela dobiček od tega v prvi vrsti železnica, ki bi morala vendar biti trgovsko in pridobninsko podjetje.

Ravnotako bi bila potrebna postaja v Križah na lokalni železnici Kranj—Tržič. Gospodje, če pogledate samo zaloge lesa, ki ostajajo na tem postajališču, boste prepričani, da je tukaj zgradba poštene postaje življenska potreba in železnična uprava tudi gotovo ne bo imela nobene izgube, temveč le dobiček. In če potem napravi še tehnico, bo gotovo ustrezno vsemu tamošnjemu ljudstvu. Zato v imenu upravnega odseka predlagam (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Deželni odbor se pozivlja, da vpliva na železniško ministrstvo, naj zaradi vidno bolj množičnega se prometa razširi na državni železnici Ljubljana—Tržič postajališča Žirovnica—Radovljica in Otoče v prave postaje.

Nadalje se naroča deželnemu odboru, naj vpliva na železniško družbo lokalne železnice Kranj—Tržič, da ustreže opetovanju prošnji občine Križe ter napravi prepotrebno postajo »Križe pri Tržiču«.

2. Zastopniku deželnega odbora v upravnem svetu lokalne železnice Kranj—Tržič se naroča, da v upravnem svetu urgira napravo postaje v Križih pri Tržiču.»

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

4. e) **Poročilo upravnega odseka: o samostalnem predlogu poslanca Matjašiča in tovarišev za zgradbo mostu čez Kolpo pri Luščici (št. XXII).**
4. e) **Bericht des Verwaltungsausschusses: über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Matjašič und Genossen um den Ausbau der Brücke über die Kulpa bei Luščica (Nr. XXII).**

Poročevalec Košak:

Slavna zbornica! V imenu upravnega odseka mi je poročati o samostalnem predlogu poslanca Matjašiča in tovarišev zaradi zgradbe mostu čez Kolpo pri Luščici.

Kakor sem poizvedel, je ta most silno potreben. Tako so ob Kolpi, posebno na hrvaški strani žage, kamor ljudje vozijo hlode v hladenice in nazaj zopet v žaganice in ravno tako je tudi promet s hrvaške strani na Kranjsko zelo živahen.

Vsledtega je upravni odsek sklenil (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor naj se dogovarja s kr. hrvaško vlado zaradi mostu čez Kolpo pri Luščicah.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Matjašič hat das Wort.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Moja dolžnost je, da utemeljim potrebo tega mostu in da pojasnim v tem pogledu prvič krajevne razmere, drugič pa javne potrebe sploh. Krajevne potrebe, kakor je že gospod poročevalec omenil, so različne, ker ima ljudstvo, namreč kranjsko prebivalstvo one okolice svoja zemljišča na hrvaški strani, istotako pa tudi hrvaško prebivalstvo na Kranjskem. Daljava od mostu pri Vinici pa do Luščice znaša približno 50 km. In na vsej tej daljavi ni nobenega pravega prevoza. Res je, da je v Luščicah en prevoz —

brod — ali žalibog, ta prevoz prvič ni v dobrem stanju, drugič pa tudi ne more zadostiti prometnim potrebam dotičnih krajev, ker je tukaj promet jako živahen in se prevaža veliko lesa. Mnogokrat je pa prevoz sploh nemogoč, če n. pr. ob nalivih voda tako naraste, da je nevarno prevažanje z brodom. Sploh je pa takvo vožnja z brodom vedno nevarna, in večkrat so se že ravno na Kolpi pripetile velike nesreče. Kakor je meni znano, se nahaja med Metliko in med Ozljom prevoz, zvan Preloge. Ta prevoz je napravljen na škripcih. Bilo je pred kakimi petimi ali šestimi leti, ko so se ti škripci ravno sredi Kolpe, ki je takrat vsled neprestanega deževja močno narasla, utrgali, in tako je šel brod z ljudmi in živino vred z velikansko hitrico navzdol. Pred Ozljom se nahajajo v Kolpi po sedem do osem, nekatere celo do 12 m visoke skale in tako se je zgodilo, da je dotični brod zadel ob neko tako skalo in se je popolnoma razbil, da so se potopili ljudje in živina. Torej, visoka zbornica, na takšnih vodah, kakor je Kolpa, ki je tako globoka in široka, je neobhodno potrebno, da se zgradijo mostovi. Zato je tudi potrebno, da se zgradi most čez Kolpo pri Luščicah pred Starim trgom pri Poljanah. Potrebno je to najbolj sedaj, ko imamo pred durmi zgradbo belokranjske železnice in bi šel čez ta most ves promet na bodoči črnomaljski kolodvor. Sedaj je najbližja postaja za to okolica v Ogulinu, ki je oddaljen do 35 km. Ako se zgradi most čez Kolpo, potem se bo vršil ves promet s Hrvaškega in Kranjskega na bodoči črnomaljski kolodvor, ker bodo imeli dotični prebivalci do tega kolodvora, namesto 35 km, samo kakih 16 do 17 km daljave. Zategadelj bi si jaz dovolil prositi visoko c. kr. vlado kranjsko, da v tej zadevi čimprej stopi v dogovor s kr. hrvaško vlado, da se kolikor mogoče hitro vse potrebno dogovori in da se zgradba tega mostu čim najpreje dovrši.

Čestiti gospodje, ker govorim slučajno o javnih delih, dovolite, da se dotaknem še nekaterih drugih stvari, ki tudi spadajo med javna dela. Predvsem omenjam zgradbo Drašičke ceste. Ta cesta je, kolikor je meni znano, jako slabo izvršena, tako, da ljudstvo onega kraja danes nič ne čuti bogve kakšne olajšave vsled zgradbe te ceste, ker obstoje še skoro vedno iste zapreke, kakor so bile poprej. Ne vem, kdo je temu kriv, ali dotični podjetnik, ali dotični nadzornik, eden je gotovo, ali pa oba. Bil sem slučajno pri zadnji kolavdaciji navzoč. Na tej cesti smo odprli na več mestih temelj in pokazalo se je, da ta temelj ni pravilno napravljen, in da se sploh ni gradil tako, kakor se je pri oddaji del naročilo. Namesto, da bi se kamenje polagalo navpik, se je polagalo ploskoma, namesto gramoza se je rabila navadna šuta itd. Na nekem posebno strmem

kraju se je morala napraviti tri do štiri m visoka škarpa, ki je pa tako slabo narejena, da je vprašanje, ali bo ta škarpa držala ali ne. Vsi znaki torej kažejo, da je dotični nadzornik to zgradbo premalo nadzoroval. Tam je imel nadzorstvo deželni inženir Guštinčič, ki pa, kakor sem slišal od vaščanov, ni bil vedno navzoč in ni do zadnjega izvrševal svoje naloge. Tukaj je denar dežele, je denar okrajnega cestnega odbora in če se kaka cesta gradi, se mora zgraditi tako, da se bo lahko promet izvrševal po njej nemoteno. Tukaj je potrebno, da se vsaka stvar nadzoruje, vsako delo se mora točno nadzorovati, bodisi da vzamemo kmečko delo, ali pa kako drugo delo. Če kmetskega dela ne nadzoruje gospodar, če ni potrebnega nadzorstva, potem to delo ni nič vredno. Ravnotako je pa potreba pri vsakem javnem delu še večjega nadzorstva, ker vsak podjetnik gleda samo na to, da bi kolikor mogoče veliko zaslužil, ni mu pa nič na tem ležeče, kako on svoje delo izvrši. Kolikor je meni znano, je ljudstvo v tem kraju nepopisljivo razburjeno zaradi te ceste, ker je tako slabo zgrajena, da je skoro ne more rabiti za promet. Jaz bi torej opozarjal deželni odbor, da v bodoče gleda na to, prvič, komu se odda tako delo in drugič, koga se pošlje tja kot nadzornika.

Nadalje mi dovolite, da se dotaknem prepotrebnega vodovoda za Belo Krajino. Obravnave glede zgradbe tega vodovoda se vlečejo že leta in leta, kakor da Bela Krajina vodovoda ne potrebuje. Toda ravno v onih občinah, za katere se tukaj gre, ni prav nič vode. Nabere se nekoliko vode v kapnicah samo takrat, kadar dež pade, katera voda pa je jako slaba in še te hitro zmanjka. Kakor smo slišali od tovariša dr. Lampeta, ki je odgovarjal na mojo interpelacijo, so dotični studenci, ki se nameravajo privzeti za ta vodovod, prešibki. Jaz bi naprosil deželni odbor, da se bavi z načrti, ali bi bilo mogoče izpeljati vodo iz Krupe. Če je to mogoče, naj se izvrši, če pa ni mogoče, naj se pa deželni odbor bavi s tem, kako bi se naredili za občine Suhor, Lokvica, Črešnjevec, Metlika itd. manjši vodovodi, da se ljudstvo vsaj nekoliko preskrbi s potrebno vodo. Na vsak način naj se pa napravijo vsaj napajališča na kapnice in prosim da visoka zbornica blagovoli upoštevati te moje prošnje in želje. (Odobranje na levi — Beifall links.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?
(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Wenn nicht, so ist die Debatte beschlossen, und hat der Herr Berichterstatter das Schlußwort.

Poročevalec Košak:

Se popolnoma strinjam z izvajanjem tovariša Matjašiča.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wir schreiten nun zur Abstimmung.

Ich bitte jene Herren, die mit dem Antrage des Verwaltungsausschusses einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. a) Poročilo finančnega odseka:

o poročilu deželnega odbora glede upepljave in oddaje del pri razširjalnih gradnjah deželne bolnice v Ljubljani (k prilogi 53).

5. a) Bericht des Finanzausschusses:

über den Bericht des Landesausschusses, betreffend die Einleitung und Vergebung der Arbeiten bei den Erweiterungsbauten im Landesspitale in Laibach (zur Beilage 53).

Poročevalec Pogačnik:

Visoka zbornica! Deželni zbor je v seji dne 28. januarja 1910 sklenil pozvati deželni odbor, da predloži izdelane podrobne načrte in proračune za one zgradbe, katere je izvršiti počenši s 1. januarjem 1911 v prihodnjem zasedanju. Deželni odbor se je odzval temu naročilu in gospodje imate dotično poročilo deželnega odbora v rokah v prilogi 53.

Finančni odsek predlaga (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Sklepi deželnega odbora glede v deželni bolnici izvršenih in v izvršitvi se nahajajočih zgradb se v polnem obsegu odobre.

2. Za prizidanje opazovalnega oddelka k hiralnici v bolnici, nadalje za napravo novega vodovoda, gradnjo prizidkov za kopelji, napravo nove kanalizacije v blaznici se dovoli kredit 175.000 K, katerega sme deželni odbor v slučaju potrebe pokriti potom posojila.

3. Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod 2. oziroma pod 1. eventualno izposluje Najvišje potrjenje.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. b) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji »Dijaške kuhinje« v Kranju za podporo (88/Pet.).

5. b) **Bericht des Finanzausschusses:**
über das Unterstützungsgesuch der »Dijaška kuhinja« in Krainburg (88/Pet.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! »Dijaška kuhinja« v Kranju prosi podpore iz deželnega zaklada.

Prošnja je utemeljena in finančni odsek predlaga (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopi deželnemu odboru v rešitev, ki dovoli lahko primerno podporo iz kredita 5000 K, ki je stavljen v proračunu za »Dijaške kuhinje«.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand das Wort?

Der Herr Abgeordnete Pirc hat das Wort.

Poslanec Pirc:

Visoka zbornica! Strinjam se s predlogom finančnega odseka, ker sem popolnoma prepričan, da se bo visoki deželni odbor pri razdeljevanju podpor oziral s kolikor mogoče visoko vsoto na utemeljeno in upravičeno prošnjo »Dijaške kuhinje« v Kranju.

»Dijaška kuhinja« v Kranju je velike važnosti za obstoj naše gimnazije, obenem je pa tudi velevažen kulturni in humanitarni zavod, ki res vsestransko podpira naše dijaštvo. Saj je njegov edini blagi namen, da preskrbuje mladeniče iz cele Gorenjske, ki marljivo in pridno študirajo, hrano bodisi brezplačno, bodisi proti malenkostni odškodnini od 1 do 5 K na mesec. Z reaktiviranjem Kranjske gimnazije se je ustanovila tudi »Dijaška kuhinja«, ki je potem skozi 17 let vsako leto preskrbelja 60 do 80 dijakom hrano, večinoma iz radovljiškega, škofjeloškega, kranjskega in deloma tudi kamniškega okraja. Do konca preteklega semestra je dobivalo hrano iz »Dijaške kuhinje« nič manj kakor 1476 dijakov, za kar se je potrošila za naše razmere gotovo velikanska vsota 84.000 K. Letos je prevzela zopet 62 dijakov v svojo oskrbo. Toda kljub temu, da Kranjska občina vsako leto izdatno podpira »Dijaško kuhinjo«, kljub temu, da jo podpira Kranjsko meščanstvo, razna gorenjska županstva in denarni zavodi in posamezni privatniki, se nahaja »Dijaška kuhinja« vendar v jako slabem položaju in silno težko iz-

vršuje svojo nalogo, oddajati vsak dan 62 dijakom hrano. Redni prispevki so vedno redkeji in kljub temu, da se je vsled draginje z letošnjim letom zvišala cena posameznim obedom za 6 h, kaže računski zaključek za prvo polletje precejšen deficit. In ako tedaj »Dijaška kuhinja« ne dobi novih virov, novih denarnih sredstev, bo prisiljena odsloviti precejšnje število do sedaj podpiranih dijakov, kar bo storila jako nerada, ker vseh teh 62 dijakov napreduje deloma s prav dobrim, deloma pa z dobrim uspehom.

Z ozirom na ta kratka pojasnila sem preverjen, da bo visoki deželni odbor uvaževal to prošnjo in »Dijaški kuhinji« v Kranju dovolil kar največjo podporo. (Odobrovanje v središču. — Beifall im Zentrum.)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht noch jemand das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Da dies nicht der Fall ist, so werden wir über den Antrag des Finanzausschusses abstimmen.

Ich ersuche jene Herren, die mit dem Antrag des Finanzausschusses einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen zu Punkt:

5. c) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji »Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem« glede odpisa užitnine na vino za delavstvo in družino (85/Pet.).

5. c) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Petition des »Landesverbandes der Wirtsgenossenschaften in Krain« inbetrreff Abschreibung der Verzehrungssteuer vom Wein für die Arbeiter und die Familie (85/Pet.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! »Deželna zveza gostilničarskih zadrug na Kranjskem« prosi deželni zastop, naj bi se odpisala užitnina na vino, kolikor se ga porabi za domače delavce in družine. V prošnji navaja, da je to krivica, ako morajo gostilničarji zadacati tudi tako vino, ki ga porabijo za delavce in družino. Ta krivica je pa že jako stara, če je to sploh krivica, namreč že od leta 1830. (Poslanec — Abgeordneter dr. Krek: »Zastarana krivica!«) Dvorni dekret z dne 16. januarja 1830 z dne 14. aprila 1830 pravi: »Obrtne stranke, ki so v § 5. zakona za užitnino z dne 25. maja l. 1829. našteje in užitnini podvržene, imajo plačati

užitnino od pijač za domačo potrebo, ker od tega po zakonu niso oproščene.»

Ta dvorni dekret je pa še danes v veljavi, in ga torej tudi deželni zbor ne more razveljaviti.

Dvorni dekret z dne 13. januarja 1841 pravi nadalje: »Vinotoči, ki so objavili le prodajo vina in vinskega mošta, ne pa tudi prodaje sadnega mošta, tudi glede za dom porabljenega sadnega mošta niso davka prosti.«

Iz teh dekretov sledi, da je v državni zakupnini, katero plača zakupnik državi, zapopaden tudi davek od pijač, porabljenih za dom. Zakupnik, v tem slučaju kranjska dežela, ni zavezan popuščati omenjeni davek, ker on za to ne dobi nobenega popusta na državni užitnini. Ko bi se pa morala poraba za dom vpoštevati, bi odpis užitnine, oziroma znižanje zakupnine mogla dovoliti le c. kr. finančna uprava pri določitvi letne zakupnine tudi v prid zakupniku, oziroma če bi dovoljevala finančna uprava kak odpis od slučaja do slučaja, bi se moral isti upoštevati tudi zakupniku. Odpis samih deželnih doklad od napominjane užitnine na domačo porabo bi se pa ne mogel izvršiti, ker je postavno in po pogodbi tudi deželno in eventualno občinsko doklado obenem z užitnino pobirati, torej je eno neločljivo od druge. Prošnjo bi pa mogla rešiti le finančna uprava, in ko bi prošnji ugodila, regulirati državno užitnino.

Z ozirom na ta pojasnila je bil finančni odsek prepričan, in upam, da bo temu pritrdila tudi visoka zbornica, da deželni zbor v tem oziru niti kompetenten ni. Zato finančni odsek predlaga (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se zavrne, ker je v tem vprašanju kompetentna c. kr. finančna uprava.«

Tukaj bi pač še navajal, da bi se ta odpadek pri zakupnini moral pokriti s tem, da bi se vpeljal dac na privatno vino, kakor ga imajo na Koroškem, kakor sem navajal že v proračunski debati. Na Koroškem to lahko storé, ker tam ni vinorejcev. Ko bi bilo pri nas mogoče ta dac vpeljati, da ne bi bili pri tem prizadeti naši vinorejci, bi jaz takoj stavil tak predlog. Ker pa to ni mogoče, zaradi tega tudi ne moremo ustreči prošnji »Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem«.

Visoka zbornica naj sprejme predlog finančnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. č) Poročilo finančnega odseka:
o prošnji »Vincencijeve družbe« v Kranju za podporo k vzdrževanju dekliške sirotišnice v Kranju (91/Pet.).

5. č) Bericht des Finanzausschusses:
über die Petition der »Vincencijeva družba« in Krainburg um Subvention für die Erhaltung der Mädchen-Waisenanstalt in Krainburg (91/Pet.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Finančni odsek predlaga (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopi deželnemu odboru v rešitev.«

Deželni odbor bo že rešil to prošnjo, kakor bo vedel in znal, ako bo kaj kredita na razpolago.

Finančni odsek pa mi je tudi naročil, da pri tej priliki ne samo glede te prošnje, ampak sploh javno posvarim razna zasebna dobrodelna društva, da naj ne prihajajo za vsako stvar s prošnjami za podporo.

Mi smo za to, da se podpirajo taka dobrodelna društva, ampak dežela je v stanu to storiti samo v posebnih izvanrednih slučajih.

Prosim visoko zbornico, da sprejme predlog finančnega odseka.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. d) Poročilo finančnega odseka:
o prošnji občine Radeče za odpravo mostarine na savskem mostu v Radečah (94/Pet.).

5. d) Bericht des Finanzausschusses:
über die Petition der Gemeinde Ratschach um Auflassung der Brückennaut an der Savebrücke in Ratschach (94/Pet.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Občinski odbor občine Radeče prosi, da se odpravi mostnina na savskem mostu v Radečah. Za zgradbo tega mostu je imela dežela koncem leta 1910. plačati na posojilu še 17.467 K 88 vin., občina radeška pa 27.701 K 96 vin., tako da je bilo skupnega dolga 42.169 K 84 vin. Ta dolg se plačuje s prebitki vsakoletne mitnine. Ta prebitok je koncem leta 1910. znašal 9407 K 17 vin. Od tega prebitka je dobila v zmislu deželnega zakona z dne 16. junija 1894, št. 16, dežela dve tretjini, to je znesek 6271 K 45 vin., občina Radeče pa eno tretjino, to je znesek 3135 K 72 vin. Torej bi mi morali ta deželni zakon prenarediti ali pa razveljaviti, če bi hoteli prošnji ugoditi. Dalje pa moramo pomisliti, kako naj se potem odplačuje dolg, ako se mostnina odpravi. Radeška občina sama ima plačati, kakor rečeno, še 27.000 K dolga, dežela pa 17.000 K. To je drugi razlog, da se tej prošnji za sedaj ne ugodí.

Tretji razlog, ki govori zoper odpravo mostnine, je pa tudi ta, da imajo gotovi zasebniki mostnino pavšalirano. Eden plačuje 1200 K, drugi 400 K itd. Torej se mora rešiti tudi vprašanje, na kak način bi se dala ta pavšalirana mostnina kapitalizirati. Ker to vprašanje danes še ni godno, zato predlagam v imenu finančnega odseka:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja se odstopi deželnemu odboru, da to vprašanje proučuje.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. e) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji občine Polšnik za podporo k gradbenim stroškom za šolsko poslopje (87/Pet.).
5. e) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Petition der Gemeinde Billichberg um Subvention zu den Schulhausbaukosten (87/Pet.).

Poročevalec Bartol:

Visoka zbornica! Občina Polšnik prosi za podporo k stroškom za zgradbo šolskega poslopja, kateri stroški znašajo 44.000 K.

Ker pa imamo v proračunu za leto 1912. pod točko 8. vstavljen znesek 12.000 K, in ker se morajo take prošnje vlagati potom deželnega šolskega sveta, je finančni odsek sklenil predlagati:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Polšnik za podporo k gradbenim stroškom za šolsko poslopje se odstopi deželnemu odboru v nadaljno poslovanje.«

Prosim, da visoka zbornica ta predlog finančnega odseka sprejme.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. f) **Poročilo finančnega odseka:**
o pobiranju 123% doklade v občini Hrenovice l. 1912. (k prilogi 68.).
5. f) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Einhebung einer 123% Umlage in der Gemeinde Hrenowitz im Jahre 1912 (zur Beilage 68).

Poročevalec Kobi:

Vsled sklepa občine Hrenovice predlaga deželni odbor, da se tej občini dovoli l. 1912. pobirati 123%no doklado na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine.

Finančni odsek predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Občini Hrenovice se dovoli leta 1912. pobirati po celem obsegu krajevnih občine 123%no doklado na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33, t. j. plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih uradnikov, kakor tudi uradnikov javnih zakladov in od službenih prejemkov dušnih pastirjev, oziroma od njih kongruie.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izposluje temu sklepu Najvišje potrjenje.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. g) **Poročilo finančnega odseka:**
o pobiranju 150% doklade v občini Bukovje l. 1912. (k prilogi 69.).

5. g) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Einhebung einer 150% Umlage in der Gemeinde Bukovje im Jahre 1912 (zur Beilage 69).

Poročevalec Kobi:

Vsled sklepa občine Bukovje predlaga deželni odbor, da se občini Bukovje dovoli l. 1912. pobirati 150%no doklado.

Finančni odsek predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Občini Bukovje, okraj Postojna, se dovoli pobirati leta 1912. v pokritje občinskih in stvarnih šolskih potrebščin in za obrestovanje in odplačilo dolga za šolsko zgradbo 150%na doklada na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine v zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33, t. j. plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih uradnikov, kakor tudi uradnikov javnih zakladov in od službenih prejemkov dušnih pastirjev, oziroma od njih kongrue.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izposluje temu sklepu Najvišje potrjenje.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. h) **Poročilo finančnega odseka:**
o pobiranju nad 100% doklad v občini Knežak l. 1912. (k prilogi 73.).

5. h) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Einhebung von 100% übersteigenden Umlagen in der Gemeinde Grafenbrunn im Jahre 1912 (zur Beilage 73).

Poročevalec Kobi:

Vsled sklepa občine Knežak predlaga deželni odbor, da se dovoli l. 1912. pobirati nad 100%na doklada na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine po celi krajni občini Knežak.

Finančni odsek predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Občini Knežak se dovoli l. 1912. pobirati od vseh direktnih davkov razen osebne dohodarine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33, t. j. plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih in deželnih uradnikov in uradnikov javnih zakladov, kakor tudi od službenih prejemkov dušnih pastirjev, oziroma od njih kongrue, po davčnih občinah Knežak, Bač in Juršiče 106%, po davčni občini Koritnice 169% in po davčni občini Šembije 209%no doklado.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu sklepu izposluje Najvišje potrjenje.

3. Za slučaj vloženih pritožb proti proračunu se deželni odbor pooblašča, pred izposlovanjem Najvišjega potrjenja eventualno proračun prenarediti po zmislu zakonov o zgradbi in vzdrževanju šol in temu primerno spremeniti tudi doklade za posamezne davčne občine.«

Visoki deželni zbor prosim, da sklepu finančnega odseka pritrdi.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. i) **Poročilo finančnega odseka:**
o stvareh, tičočih se deželne banke (k prilogi 71.).

5. i) **Bericht des Finanzausschusses:**
über einige Angelegenheiten, betreffend die Landesbank (zur Beilage 71).

Poročevalec dr. Lampe:

Iz kuratorija deželne banke so izstopili: deželni glavar dr. Ivan Šusteršič, deželni odbornik dr. Karol Triller in bivši deželni poslanec Josip Mandelj. Da se popolni predpisano število kuratorjev, predlaga deželni odbor, da se imenujejo za kuratorje deželne banke:

dr. Josip Dermastia, odvetniški koncipijent; Anton Rojina, mizarški mojster in Alojzij Lilleg, trgovec, vsi v Ljubljani.

Anton Rojina je bil dosedaj namestnik, in zato je treba enega novega namestnika imenovati. Ker je dr. J. Krek, katerega je deželni odbor predlagal za to mesto, imenovanje odklonil, predlaga finančni odsek, da se za namestnika imenuje državni in deželni poslanec dr. Žitnik.

Druga točka je pa pogodba z ravnateljem. Deželna banka potrebuje ravnatelja, in dasi statuti govore o dveh ravnateljih, vendar zadostuje eden in ne kaže v sedanjem stanju obremeniti banke z dvema ravnateljema. Vse predpriprave za deželno banko je izvršil bivši ravnatelj »Zadružne zveze« Gjuro Rašica, in gospodje imate v prilogi 71. navedene pogoje, na katere se je ž njim zedinil deželni odbor, da stopi v službo deželne banke najprej provizorično, po preteku enega leta se pa nastavi definitivno, ako se ne odpove službi. Deželni odbor ima vedno pravico, odvezati ravnatelja deželne banke od njegovih službenih dolžnosti, ker nima značaja uradnika; bilo je tudi mnenje finančnega odseka, da ravnatelj banke ne more biti v istem razmerju, kakor kak drug uradnik, ampak mora vedno biti dana možnost, da se ga za slučaj bolezni ali nesposobnosti nadomesti s kakim drugim.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Pritrdi se nasvetu deželnega odbora glede na imenovanje direktorja deželne banke.
2. Pritrdi se nasvetu deželnega odbora glede na imenovanje kuratorjev. Za namestnika se izvoli kanonik dr. Ignacij Žitnik.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. j) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji vodstva »Marijanišča« za vštevanje službenih let svetnim učiteljicam na tem zavodu od dneva usposobljenosti v pokojnino (80/Pet.).
5. j) **Bericht des Finanzausschusses:**
über die Petition der Vorstehung des »Marianums« um Einrechnung der

Dienstjahre den weltlichen Lehrerinnen an dieser Anstalt vom Tage der Lehrbefähigungsprüfung in die Pension (80/Pet.).

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Vodstvo deškega sirotišča »Marijanišče« prosi, da se svetnim učiteljicam deške šole na tem zavodu vštejejo službena leta od dneva usposobljenosti v pokojnino.

Do sedaj je samo ena učiteljica, kateri naj bi se ta službena doba vštela v pokojnino, in ker je visoka zbornica že v dveh enakih slučajih temu pritrdila, upam, da bo tudi v tem slučaju sprejela predlog finančnega odseka, ki se glasi (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji vodstva deškega sirotišča »Marijanišče«, da se svetnim učiteljicam, ki službujejo na tamošnji javni deški ljudski šoli, vštejejo službena leta od dneva usposobljenosti v pokojnino, se ugodi.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sich zu erheben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. k) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji Matija Ranta, vnokojenega nadučitelja, za draginjsko doklado (93/Pet.).
5. k) **Bericht des Finanzausschusses:**
über das Gesuch des Mathias Rant, pensionierten Oberlehrers, um Teuerungszulage (93/Pet.).

Poročevalec Bartol:

Matija Rant, nadučitelj v pokoju, prosi, da bi se mu dovolila draginjska doklada, in navaja v svoji prošnji, da je služil vsega skupaj 44 let.

Finančni odsek se je baval s to prošnjo in sklenil predlagati sledeče:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Matija Rant, vpokojenega nadučitelja, za draginjsko doklado, se priporočilno odstopi deželnemu odboru.«

Predlagam, da se ta predlog finančnega odseka sprejme.

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. 1) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji Marije Medič, provizorične učiteljice v Radovljici, da se ji šteje službena doba od usposobljenostnega izpita in za starostno doklado (92/Pet.).
5. 1) **Bericht des Finanzausschusses:**
über das Gesuch der Maria Medič, provisorischen Lehrerin in Radmannsdorf, um Einrechnung der Dienstzeit von der Lehrbefähigungsprüfung an und um Teuerungszulage (92/Pet.).

Poročevalec Bartol:

Marija Medič, provizorična učiteljica v Radovljici, prosi, da si ji šteje službena doba od usposobljenostnega izpita v pokojnino in da se ji priznajo od tistega časa tudi starostne doklade.

Služi že delj časa, ampak le kot provizorična učiteljica. Zadnji čas služi v Radovljici kot provizorična učiteljica, ker mesto, na katero je bila imenovana, ni definitivno sistelizirano. Ker se ji torej po dosedaj veljavnih predpisih službena doba po prestopu usposobljenostnem izpitu ne šteje v pokojnino, je finančni odsek spoznal kot upravičeno, da se njeni prošnji ugodi.

Predlagam torej, da se sprejme predlog finančnega odseka, ki se glasi (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji Marije Medič se ugodi.«

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Wünscht jemand zu diesem Antrage das Wort?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, bitte ich die Herren, die damit einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Zgodi se — Geschieht.)

Angenommen.

Wir kommen nun zu Punkt:

5. m) **Poročilo finančnega odseka:**
o prošnji vpokojene učiteljice Frančiške Škerlj za zvišanje pokojnine (84/Pet.).
5. m) **Bericht des Finanzausschusses:**
über das Gesuch der pensionierten Lehrerin Franziska Škerlj um Erhöhung der Pension (84/Pet.).

Deželni glavar

(prevzame predsedstvo — den Vorsitz übernehmend):

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Bartol:

Frančiška Škerlj prosi za zvišanje pokojnine.

Finančni odsek predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja Frančiške Škerlj se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da jo primerno reši na podlagi poizvedb o rodbinskih razmerah in finančnem stanju prosilke.“

Deželni glavar:

Predlog stoji v debati. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ako ne, glasujmo!

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s predlogom finančnega odseka, da izvolite vstati! (Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Prehajamo sedaj k 6. točki dnevnega reda, to so poročila ustavnega in občinskega odseka.

Na vrsto pride najprej točka:

6. a) **Poročilo ustavnega in občinskega odseka:**
o samostalnem predlogu poslanca Jakliča in tovarišev zaradi ureditve farnih in občinskih meja v Osilnici (št. X).
6. a) **Bericht des Verfassungs- und Gemeindeausschusses:**
über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Jaklič und Genossen um Regelung der Pfarr- und Gemeindegrenzen in Osilnica (No. X).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Občina osilniška leži v dolini Kolpe in Čabranke ob kranjsko-hrvaški meji ter ima dolgosti kakih 20 km. Deli te občine osilniške spadajo k fari Borovec, en del fare osilniške pa spada v občino Trava. Iz tega vzroka ima osilniška občina precej stroškov zaradi šole na Travi na eni strani in v Starem kotu na drugi strani, kjer so

všolane vasi Črni potok in Pungert. Na drugi strani pa ima precejšnje stroške za šolo na Kužlju, kamor je všolana vas Srobotnik. Prebivalstvo ondote občine si vedno želi, da bi se razmere toliko izpremenile, da bi občina imela stroške samo za šole, ki so v občini, ne pa tudi za druge šole.

Zaraditega sem podpisani stavil sledeči predlog (bere — liest):

„Osilnica je občina, ki se razteza v daljavi kakih 20 km ob Kolpi. Zahodni del občine, oddaljen kakih 10 km od središča občine, spada pod faro Draga in je všolan v šolo na Travi. Ta del občine, kat. občina Črni potok z vasicama Pungert in Ribjek, ki imajo skupaj 25 hiš s 108 prebivalci, ki je že nekdanj spadal pod občino Travo, nima z Osilnico po kranjski strani prav nobene zveze, pač pa po hrvaški strani. Ker nima z Osilnico nobene zveze, je všolan v Travo in spada v faro Draga, naj se ta davčna občina izloči iz občine Osilnica in priklopi k občini Trava. — Dalje spada vas Srobotnik in občina Osilnica pod faro Borovec. Srobotnik leži v dolini ob Kolpi, Borovec je pa v dolini za gorami, preko katerih ni nobene ceste. Srobotničani v resnici nimajo s svojo faro nobene zveze. V cerkev hodijo na Hrvaško v Kuželj, koder se vrše tudi poroke in krsti, mrličje pa pokopujejo menda v Bosljevi loki.

Zato naj se vas Srobotnik, ki spada v občino Osilnica, izloči iz fare Borovec in priklopi k fari osilniški.“

Ustavni in občinski odsek se je posvetoval o tem mojem predlogu in je sklenil predlagati sledeče (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Deželnemu odboru se naroča, da stopi zaradi izločitve vasi Pungert in Črni potok iz občine osilniške in priklopite k občini Trava s prizadetima občinama v dogovor v zmislu § 4. o. r.

II. Deželnemu odboru se naroča, da, zaradi v osilniško občino spadajoče vasi Srobotnik, vfarane sedaj v faro Borovec, stopi v dogovor s prizadetimi faktorji in vse stori, da se vas Srobotnik priklopi k farni občini Osilnica.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato. K besedi se je oglasil, in sicer „pro“, gospod poslanec grof Barbo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! Die Herren, welche den Antrag stellen, haben zur Begründung desselben vor allem hervorgehoben, daß die beiden Ortschaften, um deren Ausscheidung es sich handelt, auf krainischem Territorium keinen Verbindungsweg mit dem Sitze der Gemeinde in Ossiunitz haben. Wenn man nun aber diese beiden Ortschaften von Ossiunitz abtrennen und zur Gemeinde Obergraß zuschlagen würde, so wäre den Ortsinsassen von Schwarzenbach und Baumgarten nicht nur nicht geholfen,

sondern es wäre für sie nur noch ein schlechterer Zustand geschaffen.

Es ist richtig, daß Schwarzenbach und Baumgarten nach der Luftlinie gerechnet bedeutend näher nach Obergraß haben als nach Ossiunitz, aber leider sind die Insassen dieser Dörfer noch nicht in der Lage, sich Flugapparate anzuschaffen, sondern sind noch immer an die Verkehrswege angewiesen. Nun führt von diesen Ortschaften gar kein Verkehrsweg nach Obergraß, da zwischen den beiden Ortschaften und Obergraß sehr hohe Gebirge liegen, während sie nach Ossiunitz eine sehr gute Straße zur Verfügung haben, welche allerdings teilweise auf kroatischem Gebiete führt. Ich glaube, daß die Grenze noch kein Verkehrshindernis bildet, jedenfalls nicht so viel, wie ein hohes Gebirge. Die Gründe, welche für den Antrag angeführt wurden, sind also absolut nicht stichhältig und deshalb erkläre ich mich gegen den Antrag.

Bei dieser Gelegenheit muß ich aber bemerken, wenn man schon eine Veränderung der Gemeindegrenzen vornehmen wollte, wenn die Bevölkerung es wünscht, — denn bezüglich dieses Antrages haben wir von der Bevölkerung noch gar nichts gehört: es liegt keine Petition der Bevölkerung vor und der Antrag entspricht nur den Intentionen der Herren Antragsteller — wenn also die Bevölkerung den Wunsch nach besseren Einrichtungen bezüglich der Gemeindegrenzen und Gemeindewege hegt, so wäre es zweckentsprechend, wenn man im östlichen Gebiete von Ossiunitz eine eigene Gemeinde gründen würde, und da sind noch zwei Ortschaften, welche von Obergraß zugezogen werden könnten. Wir hätten dann ein genug großes Gebiet, um mit den ausgeschiedenen Teilen von Ossiunitz zusammen eine selbständige Gemeinde bilden zu können. Es wären dies Altwinkel und Alben, die mit Baumgarten und Schwarzenbach zusammen eine Ortsgemeinde bilden könnten. Das hätte einen Sinn, weil diese Ortschaften alle zusammen ein natürliches Ganze bilden, während sie jetzt von Obergraß durch einen hohen Gebirgsstock total getrennt sind.

Bei dieser Gelegenheit möchte ich noch bemerken, daß es sonderbar ist, wenn man, ohne die Bevölkerung gehört zu haben, solche Veränderungen der Gemeindegrenzen vornehmen will, während anderwärts, wo die Bevölkerung dringend derartige Wünsche hegt, denselben nicht entsprochen wird.

Ich erinnere an Masern und Maserchen und an Karlshütte. Die Insassen dieser Dörfer haben im Jahre 1908 eine Petition an den Landesausschuß eingereicht, man möge sie aus Niederdorf ausscheiden und ihnen eine selbständige Gemeinde geben. Der Landesausschuß hat den Gemeindeausschuß von Niederdorf um seine Meinung gefragt und derselbe hat sich einstimmig dafür erklärt, und trotzdem hat der Landesausschuß nicht einmal eine Vorlage an den Landtag gemacht, sondern hat die Petition einfach abgewiesen. Wenn man also solchen Veränderungen der Gemeindegebiete, welche im Interesse der Bevölkerung sind und welche die Bevöl-

kerung wünscht, nicht Rechnung trägt, so soll man nicht damit kommen, aus anderen Gründen solche Gebietsveränderungen vorzubringen, welche aus wirtschaftlichen Interessen gar keine Bedeutung haben. (Odobravanje na desni — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Jaklič:

Gospodu grofu Barbotu bom prav na kratko to-le odgovoril. On je na koncu svojih izvajanj očitil, da sem ta predlog stavil iz političnih motivov, ker ni nobenega gospodarskega razloga za to, da bi se ureditev občinskih meja izvršila. Temu nasproti konstatiram, da gospod grof Barbo tistih krajev skoro prav nič ne pozna. Omenil je, da ljudstvo v Pungertu potrebuje „Flugapparate“. Vprašam gospoda grofa, kaj pa šolski otroci na Travi?! Ali naj imajo ti tudi letalne stroje?! Dalje je gospod grof rekel, da pelje iz Pungerta v Osilnico lepa cesta. Temu nasproti konstatiram, da so ti ljudje popolnoma ločeni zaradi potoka Čabranke, ker ni nobenega mostu čez ta potok, ampak morajo, če hočejo priti na cesto proti Travi, na novo graščinsko cesto na Čabar in preko Čabra na Osilnico. In tako se njihova pot zdaljša za veliko kilometrov.

Kar se pa tiče njegovih očitaj, da za Grčarice nisem stavil nobenega predloga, moram izjaviti, da jaz za želje Grčarjencev nisem čisto nič vedel. Če bi bil pa vedel za dotične želje, bi bil tudi stavil tozadevni predlog.

Svoje tovariše pa prosim, da glasujejo za predlog ustavnega odseka.

Deželni glavar:

Gospodje, bomo sedaj glasovali.

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo s predlogom ustavnega odseka, da izvolijo vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k nadaljnji točki:

6. b) **Poročilo ustavnega in občinskega odseka: o samostalnem predlogu poslancev Jakliča, Bartola, dr. Pegan in tovarišev o ustanovitvi nove občine „Dvorskaves“ (št. I.);**

6. b) **Bericht des Verfassungs- und Gemeindeausschusses; über den selbständigen Antrag der Abgeordneten Jaklič, Bartol, Dr. Pegan und Genossen um Konstituierung einer neuen Gemeinde „Höflern“ (Nr. I.).**

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Jaklič:

Deželni zbor se je že l. 1905. bavil s to stvarjo. Takrat je prišla neka prošnja dotičnih občanov v deželni zbor, in deželni zbor je sklenil, da se izvršijo različne poizvedbe. Ta čas je dotični akt že precej narastel. Tukaj je več sklepov občinskega odbora gregorskega, potem so sklepi občinskega odbora sodraškega, izjave vlade, orožništva i. t. d., tako da mislim, da je ta stvar popolnoma zrela. Zaradi tega sem stavil ta samostalni predlog. Vasi, ki naj bi spadale v Dvorsko občino, spadajo vse v Velikolaško faro, oziroma so všolane v šolo v Velikih Laščah in z Gregorsko občino nimajo pravzaprav nobenega stika, ter že davno želijo, da bi bile samostojna občina.

Cela občina Sv. Gregor obsega 2985 ha in šteje po ljudskem štetju 1900. 1670 prebivalcev ter ima predpisanega direktnega, dokladam podvrženega davka 4529 K 55 h. Nova občina „Dvorska vas“ je imela prvotno obsegati vasi Dvorska vas, Mala Slevica, Velika Slevica, Medvedjek, Kot, Črni potok, Gornje Podpoljane, Dol. Podpoljane, Bukovec, Finkovo, Kožarji in Prelesje, katere štejejo 754 prebivalcev in plačujejo 2284 K 60 h direktnega, dokladam podvrženega davka. Ako bi se izločile te vasi, bi štela ostala občina Sv. Gregor še 920 prebivalcev z davčno močjo 2244 K 95 h.

Prošnjo posestnikov iz Dvorske vasi in še nekaterih drugih selišč za ustanovitev občine Dvorska vas v tem obsegu, je deželni odbor z razpisom z dne 11. aprila 1908, št. 4780, zavrnil, ker je bil takrat občinski odbor proti razdelitvi občine.

Pozneje prizadeti posestniki niso več vložili prošnje za ustanovitev občine Dvorska vas, pač pa je občinski odbor v svoji seji dne 9. decembra 1908 sklenil, da naj se občina Sv. Gregor tako razdeli, da ostanejo k Sv. Gregorju vfarane vasi v občini Sv. Gregor, iz ostalih vasi pa naj se ustanovi nova občina Dvorska vas, ki mora trpeti tudi vse stroške za ustanovitev. Pozneje je županstvo tudi še prosilo, da bi se pridružil k občini Sv. Gregor oni del vasi Hudi konec, ki spada v Sodraško občino, vfaran pa je k Sv. Gregorju. Ker je občinski odbor v Sodražici v seji dne 21. oktobra 1909 sklenil, da dovoli navedeno spremembo samo pod pogojem, da plača občina Sv. Gregor kot odškodnino znesek 500 K, je občinski odbor pri Sv. Gregorju v seji dne 19. januarja 1910 sklenil, da naj del vasi Hudi konec še nadalje ostane v občini Sodražica.

Ker je pa splošna želja prebivalstva, da se izvrši zaprosena razdružitev občine Sv. Gregor, kar potrjuje tudi sklep občinskega odbora pri Sv. Gregorju z dne 9. decembra 1908, smo stavili ta predlog.

Ustavni odsek se je posvetoval o tem predlogu in je prišel do sledečega sklepa (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

I. Vasi Bukovec, Finkovo, Gornje Podpoljane in Dolnje Podpoljane (del davčne občine Dolnje Podpoljane), Velika Slevica, Mala Slevica, Dvorska vas, Kot, Medvedjek, Podkraj (Kožarji) in Prelesje

(del davčne občine Dvorska vas) in pa Črni potok (del davčne občine Sv. Gregor) se izločijo iz občine Sv. Gregor in se iz njih ustanovi samostojna občina Dvorska vas.

II. Deželnemu odboru se naroča, da potrebno ukrene radi ločitve skupnega premoženja in skupnih bremen.

III. Deželnemu odboru se naroča, da zakonskemu načrtu izposluje Najvišje odobrenje v zmislu § 3. o. r.“

Deželni glavar:

Otvorjam debato. K besedi sta oglašena poslanca Višnikar in dr. Krek, in sicer oba „kontra“. Najprej pride do beseda gospod poslanec Višnikar.

Poslanec Višnikar:

Visoka zbornica! Jaz sicer nisem nasprotnik tej nameravani delitvi občine Sv. Gregor, katera se da opravičiti po legi in krajevnih razmerah, vendar pa mislim, da stvar ni zrela. Po § 3. občinskega reda je potrebno, da se izvrši poprej dogovor z deželno vlado in potem, da se občine dogovore o delitvi skupnega premoženja itd. Opozarjal bi pa tukaj posebej na eno stvar, namreč, da se hoče deliti davčno občino Sv. Gregor. Vselej se je doslej tako postopalo, da so se vse parcele, katere so se izločile iz kake davčne občine, navedle po številkah, ker je ravno delitev davčnih občin najtežavnejša. Zaslišati je treba finančno ravnateljstvo, zaslišati je treba sodišče glede ureditve zemljiške knjige, ker je treba tista zemljišča, ki sa izločijo, čisto nanovo parcelirati. Torej jaz pogrešam teh poizvedb in si ne morem misliti, da bi se mogel ta sklep potrditi na Najvišjem mestu.

Da je kak akt že tukaj, nisem vedel. Ko sem pred par urami prosil gospoda referenta za pojasnila o tej zadevi, mi je pokazal samo samostalni predlog, toda potrebnega dogovora ni, jaz pogrešam tudi prošnjo interesentov, torej bi bila to nekaka delitev ex offo, katero zahteva čestita večina.

Iz teh razlogov, ki sem jih navedel, in ker zelo dvomim, da bi dobil ta sklep Najvišjo sankcijo, predlagam sledeče (bere — liest):

„Poročilo ustavnega in občinskega odseka se odstopa deželnemu odboru z naročilom, da izvrši potrebne poizvedbe v zmislu § 3. občinskega reda in da v prihodnjem zasedanju stavi primerne navsote.“

Deželni glavar:

K besedi pride sedaj naslednji kontragovornik gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Oglasil sem se k besedi, ker 3. točka odsekovskega predloga ne odgovarja resnici. Točka 3. namreč veli: „Deželnemu odboru se naroča, da zakonskemu načrtu izposluje Najvišje odobrenje.“

Sprejeti bi se moralo pravilno tako: „Deželnemu odboru se naroča, da sklepu deželnega zbora izposluje Najvišje odobrenje v zmislu § 3. o. r.“

Samo v tem slučaju, če se gospod poročevalec prilagodi mojemu predlogu, sem v stanu glasovati za njegov predlog.

Deželni glavar:

K besedi se je dalje oglasil, in sicer „pro“, gospod poslanec Bartol.

Poslanec Bartol:

Oglasil sem se k besedi, za nekoliko pojasnil v tej zadevi. Gospod predlagatelj, oziroma poročevalec je omenil razne spise in sklepe občinskih odborov Sodraškega in Gregorskega. Županstvo Gregorske občine je svoj čas prosilo za delitev občine iz krajevnih razmer. Tej delitvi se je pa protivila občina Sodražica zaradi tega, ker je deželni odbor hotel, da bi se izločila vas Hudi konec, katere en del spada v občino Sodražica, druga polovica pa v občino Sv. Gregor. Občina Sodražica bi s tem bila na škodi, ker izgubi del občinskega ozemlja, ki je zanjo velike važnosti. In ravno zaradi tega je bila proti tej delitvi. Vendar bi se pa dala stvar po mojih mislih urediti, to je danes moje osebno mnenje, priporočam pa deželnemu odboru, da naj skuša urediti stvar tako, da se bo del vasi Hudi konec, ki spada sedaj v občino Sodražica iz te občine izločil ter priklopil občini Sv. Gregor, nasprotno se naj pa vas Novi kot, katera spada v občino Sv. Gregor, izloči iz te občine in priklopi občini Sodražica, ker prebivalci iz Novega kota hodijo v Sodražico k maši in od tam dobivajo tudi vse svoje potrebščine.

Drugič bi bilo potrebno, da se to uredi z ozirom na obiskovanje šole in z ozirom na farane te vasi.

Zato se usojam tukaj stavljati sledečo resolucijo (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da v zmislu § 4. občinskega reda uredi občinske meje Sodražke, Gregorske in Lužarske občine tako, da se meje občin kolikor mogoče zaokrožijo s farnimi, oziroma šolskimi občinami.“

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena in ima sklepno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Jaklič:

Gospodu poslancu Višnikarju bi na kratko samo tole povedal. Ko je on prišel do mene, nisem še imel teh aktov in nisem vedel, kakšni so. Takrat sem imel res samo samostalni predlog, potem sem šele rekviriral dotične akte. Ker je on rekel, da bi moral predložiti izkaz dotičnih parcel, mu povem, da imam tukaj neki dopis finančnega ravnateljstva iz leta 1908., ki pravi (bere — liest):

„... , daß gegen die in Frage stehende Ortsgemeindenteilung und Grenzänderung der Katastralgemeinden St. Gregor, Höflern (Dvorska vas), Klein Pölland und Weinitz vom h. o. Standpunkte kein Bedenken obwaltet.“ (Poslanec — Abgeordneter Višnikar: „To mi je vse novo!“) Ja, prosim, jaz tudi nisem vedel, da eksistira kak tak dopis.

Kar se pa tiče prošnje prebivalcev za razdelitev občine, sem že prej poudarjal, da je na podlagi prošnje dotičnih posestnikov deželni zbor l. 1905. sklenil tole (bere — liest): „Deželnemu odboru se naroča, da izvrši vse potrebne poizvedbe in stopi v dogovor z občino in s c. kr. vlado in, ako bodo dogovori uspešni, predloži v prihodnjem zasedanju potrebni zakonski načrt.“

Ker pa deželni odbor temu ni ugodil, prebivalstvo pa vedno burneje zahteva razdružitve občine, smo podpisani stavili ta predlog. Če ga vlada ne bo predložila v Najvišje odobrenje, potem se bo popolnilo, kar še manjka. Želim pa, da bi se občina tako delila, da se bodo res farne in šolske meje skladale z občinskimi mejami in zato prosim, da visoka zbornica glasuje za predlog ustavnega odseka s spremembo, nasvetovano po gospodu tovarišu dr. Kreku.

Deželni glavar:

Glasovali bomo predvsem o odločilnem predlogu gospoda poslanca Višnikarja, ki gre na to, da se poročilo ustavnega in občinskega odseka odstopa deželnemu odboru z naročilom, da izvrši potrebne poizvedbe v zmislu § 3. o. r. in da v prihodnjem zasedanju stavi primerne nasvete.

Gospodje, ki se strinjate s tem predlogom, izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je odklonjen.

Glasujmo sedaj o predlogu odseka s to izpremembo, da se na mestu besed „zakonskemu načrtu“ glasi „sklepu deželnega zbora“!

Gospodje, ki se strinjate s tem predlogom, blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sedaj glasujmo še o resoluciji gospoda poslanca Bartola, ki se glasi (bere — liest):

„Deželnemu odboru se naroča, da v zmislu § 4. občinskega reda uredi občinske meje Sodražke, Gregorske in Lužarske občine tako, da se meje občin kolikor mogoče zaokrožijo s farnimi, oziroma šolskimi občinami.“

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s to resolucijo, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Je tudi sprejeta, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

6. c) Poročilo ustavnega in občinskega odseka: o poročilu deželnega odbora glede načrta zakona o pravnih sredstvih proti določbam in odredbam občinskih in drugih avtonomnih oblastev (k prilogi 19).

6. c) Bericht des Verfassungs- und Gemeindeausschusses:

über den Bericht des Landesausschusses betreffend den Entwurf eines Gesetzes über das Rechtsmittelverfahren gegen Entscheidungen und Verfügungen der Gemeinde- und sonstigen autonomen Behörden (zur Beilage 19).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Višnikar:

Visoka zbornica! Predloženi načrt zakona je sestavljen po vzorcu državnega zakona z dne 12. maja 1896, ter je sličen takemu deželnemu zakonu za Koroško. Namen zakona je, urediti postopanje opravnih sredstev o pritožbah zoper razne določbe avtonomnih oblasti, zlasti občin, ter odpraviti vse dvome in nejasnosti, katere sedaj vladajo. Nejasnosti obstoje v tem, ako se v posameznih slučajih pove, da so pritožbe dopustne, ne pove se pa to, kje in v katerem času jih je vlagati. Preden je stopil v veljavo državni zakonik iz l. 1896., so bile pritožbe zoper odredbe političnih oblastev in roki za vlaganje teh pritožb jako različni in večkrat jako dvomljivi, tako da je moralo v posameznih slučajih razsojati upravno sodišče, v katerih rokih naj se pritožbe vlagajo. Roki so se določili navadno na 3 dni, 14 dni, 30 dni in 60 dni. L. 1896. se je pa v tem zakonu določil rok za pritožbe proti odredbam političnih oblastev prve inštanice na 14 dni, proti odločbam deželne oblasti pa na štiri tedne. Zoper odločbe sodišč velja navadno rok 14 dni. To je že nekako udomačeno ter ta rok navadno zadostuje. V načrtu je tudi izrečeno, da se pritožbe vlagajo lahko tudi telegrafno, dalje je povedano, da je pritožbe vlagati pri tisti inštanci, katera je določbo izdala, in da je dolžnost prve inštanice, da to pritožbo predloži kompetentni oblasti.

Nova in važna je določba v § 3., ki določa, da se mora v dotičnih naredbah in odločbah navesti tudi pouk, ali so pritožbe dopustne, v katerem roku in pri katerem oblastvu jih je izročati. Akoravno ta določba nekako nasprotuje splošnemu načelu, da se z nevednostjo zakona ne sme nihče izgovarjati, je vendar določba jako praktična. Ako je ta pouk nepravilen, mora vzklicna inštanca ustaviti izvršitev odločbe (odredbe) in ukazati zopetno izdajo odredbe, za katero prične znova teči rok za pravna sredstva. Ako je bila pritožba zoper odločbo vložena v teku 14 dni, v odredbi je pa naveden rok 30 dni in ako je bila pred 30 dnevi vložena, je smatrati, da je dotična pritožba vložena pravočasno, akoravno je bila po zakonu vložena prepozno. Ta določba je nova, z ozirom na to, da imamo tukaj opraviti z občinskimi organi, ki so večinoma zakonov nevešči, je ta določba le opravičena. Ugovarjalo se bo, da se s tem, da je dopustna pritožba tudi zaradi pomanjklivega ali napačnega pouka, da se izda nova določba, pritožbi podaljša rok in postopanje zavleče, toda na drugi strani, se mora vendar ozirati na to,

da se privadijo občinski organi in županstva pravilno postopati, in da se kolikor mogoče ogibljuje tistih formalnih pogreškov. Jaz mislim, da se bodo bolje privadili pravilno postopati, ako se v takih slučajih razveljavi prva spodbijana naredba, kakor pa da bi se o njej takoj meritorno razsojalo.

Druge določbe so razvidne iz zakona, in torej ne bom stvari še dalje utemeljeval, ampak v imenu ustavnega odseka samo predlagam (bere — liest):

„Visoki deželni zbor skleni:

1. Načrtu zakona o pravnih sredstvih po predlogi deželnega odbora se potrjuje.

2. Deželnemu odboru se narečja, da izposluje načrtu zakona Najvišjo sankcijo.“

Predlagam, da se o tem zakonskem načrtu preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Otvarjam debato, in sicer bomo imeli o celem zakonskem načrtu samo eno debato. K besedi se je oglasil, in sicer »pro«, gospod poslanec dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Zdi se mi potrebno poudarjati, kako je ta postavica zrasla. Deželni odbor je prišel tekom zadnjega časa do prepričanja, da se ljudstvo vedno raje obrača nanj za pomoč v raznih stiskah. Kadar županstvo ali pa občinski odbor kako stvar napravi, katera po prepričanju ljudstva ni pravilna, se obrnejo na deželni odbor. Prej so ljudje take stvari potrpežljivo, ker so mislili, da se ne da nič napraviti. V zadnjem času pa prihajajo vedno pogostejše klici za pomoč na deželni odbor kot instanco. Iz pritožb, ki so se v zadnjem času vlagale in katere se vedno bolj množe, zlasti kar se tiče občinskega referata, je pa prišel deželni odbor do zaključka, da ljudje navadno zgreše instanco, pri kateri naj se pritožbe vlagajo. Občinski red in večinoma tudi vse druge postave določajo, kdo ima po pritožbi razsojati, določajo pa tudi, kje je treba pritožbo vložiti, in zoper to naše ljudstvo velikokrat greši. Silno veliko odločb nižjih instanc je takih, da človeka srce boli, ako te odločbe bere. Ljudje vlagajo sicer zoper te odločbe pritožbe, toda vlagajo jih namesto pri tisti instanci, ki je odločbo izdala, pri instanci, ki naj o pritožbah odloča ali razsoja. Tako je zaradi formalne pomanjkljivosti ljudstvo v sto in sto slučajih trpelo na svojih materielnih pravicah.

Da se temu odpomore, je deželni odbor v svojem notranjem poslovanju izdal nekake začasne naredbe na uradništvu. Včasih se je zgodilo, če je kaka pritožba zoper sklep občinskega odbora prišla na deželni odbor, recimo 11. ali 12. dan, da je potem zaradi notranje uradniške organizacije deželnega odbora, ali

recimo birokratizma, ta vloga bila najprej en dan pri ekshibitu, drugi dan je prišla k pristojnemu uradniku ter referentu in čez 4–5 dni zopet nazaj k ekspeditu, da se odpošlje na pristojno mesto, na županstvo. Da se v tem oziru ljudem ne godi krivica, je deželni odbor odredil, da uradništvo, kakor hitro zasledi, da je bila kaka pritožba napačno vložena, dotično pritožbo takoj pošlje na instanco, pri kateri jo je treba vložiti, da tako, ako le mogoče, še o pravem času pride na pravo mesto. Seveda je ta naredba samo začasna! Da se pa v prihodnje ljudstvu ne godé več take krivice, kakor so se mu godile dosedaj, in da se bo moralo stranke v odločbah poučiti, kako, kdaj in kje se pritožbe pravilno vlagajo, da se morejo tudi meritorno rešiti, je deželni odbor predložil visoki zbornici to predlogo, iz katere je razvidno, da je vsaka določba potrebna, če se hoče ljudstvu dati potrebni pravni pouk in mu s tem varovati njegove pravice ter ga obvarovati tako materialne škode.

To se mi je zdelo potrebno omeniti kot članu deželnega odbora, čigar delovanje se vedno devlje tako pod kritiko.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in ima sklepno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Višnikar:

Samo nakratko bi omenil, da je tudi po mojem mnenju zakon čisto umesten. Le pri § 3. sem hotel staviti izpremembo v tem oziru, da ne bi bila dopustna pritožba, da se stvar še enkrat odkaže prvi oblasti in da se razveljavi dotična odredba, ker bi se stem postopanje nekoliko zavleklo, ampak, ker sem se prepričal, da je ravno tista določba obsežena že v državnem zakonu in v koroškem deželnem zakonu, ne predlagam nobene izpremembe tudi k § 3. Samo v zadnjem odstavku § 3. predlagam, da se v prvi vrsti beseda »ustanovljeni« nadomesti z besedo »navedeni«, in v nemškem tekstu beseda »verfügten« z besedo »enthaltene«.

Sicer pa predlagam, da se sprejme vse neizpremenjeno.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali, in sicer, ker ni predlagana nobena izprememba, glasujemo o vseh sedmih paragrafi skupaj po besedilu odsekov s to stilistično izpremembo, katero je ravnokar predlagal gospod referent pri § 3. v zadnjem odstavku.

Prosim tiste gospode, ki sprejmete §§ 1. do 7., izvolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj bomo glasovali še o naslovu in uvodu zakonskega načrta.

Gospodje, ki se strinjate z naslovom in uvodom zakonskega načrta, izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Poročevalec Višnikar:

Predlagam, da se sprejme zakonski načrt v celoti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga tretje branje.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujejo zakonskemu načrtu tudi v celoti, da izvolijo vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Zakonski načrt je sprejet tudi v celoti.

Sedaj nam je glasovati še o drugi točki odsekovega predloga, ki se glasi:

»2. Deželnemu odboru se naroča, da izposluje načrtu zakona Najvišjo sankcijo.«

Prosim tiste gospode, ki se strinjate tudi s tem predlogom, izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Prehajamo k zadnji točki dnevnega reda, to je k točki:

6. d) Poročilo ustavnega in občinskega odseka:

o prošnji zastopnikov vasi Podgora, Kleče in Zajeve v občini Dolsko za izločitev iz te občine in priklopitev občini Dol (89/Pet.).

6. d) Bericht des Verfassungs- und Gemein-deausschusses:

über das Gesuch der Vertreter der Ortschaften Podgora, Kleče und Zajeve in der Gemeinde Dolsko um Ausscheidung aus dieser Gemeinde und Einverleibung zur Gemeinde Lusttal (89/Pet.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Moj predlog se glasi, da pritrdite predlogu ustavnega in občinskega odseka, ki se glasi (bere — liest):

»Visoki deželni zbor skleni:

Deželni odbor in c. kr. deželna vlada se pozivljata, da storita vse potrebno, da se čim preje izvrši izločitev vasi Podgora, Kleče in Zajeve iz občine Dolsko ter se priklopijo občini Dol.«

Deželni glavar:

Otvorjam debato. K besedi se je oglasil, in sicer »pro«, gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Gospodje, ta prošnja se je, kakor je tukaj dokazano v stenografskem zapisniku, izročila dne 28. septembra 1909 deželnemu zboru, oziroma ustavnemu odseku, in ko je prišla potem na vrsto, se je izročila deželnemu odboru, in potem je prešlo dve leti, a dosedaj ni nobenega odgovora, ni nobenega sledu o tej prošnji, in zato so prebivalci imenovanih vasi iznova vzeli papir v roke in zopet vložili prošnjo na deželni zbor. Tako gre tudi z neko drugo podobno prošnjo za ločitev občine Sv. Križ, ki mora romati ravno tisto žalostno pot. Kje je temu vzrok? Če se vpraša pri deželnem odboru, pravijo, da ne pride odgovor od županstva, če se vpraša pri županstvu, pravijo, da je kriv deželni odbor. Oba pa pravita, da je kriva vlada, ker pri vladi stvar predolgo leži. Torej, jaz sem to priložnost porabil samo zato, da bi vse tiste faktorje, ki majo pri takih prošnjah govoriti, opozoril na to, da bi se te prošnje reševale, če že ne v krajšem času, kakor dosedaj, pa vsaj tako, da bi tista generacija, ki je prošnjo vložila, tudi pričakala rešitev. (Živahna veselost na levi — Lebhaftes Heiterkeit links.) Ne vem, na kakšen način bi se prišlo vekom tej grozoviti počasnosti. Najboljša bi bila za to zakonita pot, da bi se pri vsaki stvari, kjer se gre za to, da se koga vpraša za njegovo mnenje, sporazumno postopalo in dogovoril nekaj prekluziven rok, preko katerega bi se vsaka pravica dotične instance nič več ne vpoštevala. Kaj pa, gospodje, če se akti zapravijo? Jaz v resnici ne vem druge rešitve, kakor to, da ponavljam svojo spoštljivo prošnjo na slavni deželni odbor, na visoko deželno vlado in potem na slavna županstva, da pri teh prošnjah, katere so večkrat jako nujne, nekoliko hitreje postopajo, in da naj ne spravljajo poslancev v zadrego, in naj ne podaljšujejo brez potrebe naših deželnozborskih sej s takimi govori, kakor je bil moj sedanj. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Poročevalec dr. Pegan:

Nimam ničesar omeniti.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec nima ničesar omeniti, torej glasujmo!

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo s predlogom ustavnega odseka, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena zadnja točka dnevnega reda.

Sedaj pride na vrsto utemeljevanje nujnega predloga gospoda poslanca dr. Pegana in tovarišev zaradi stvoritve nekega sladkornega podkartela ljubljanskih trgovcev.

Prosim prvega gospoda predlagatelja, da utemelji nujnost.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Razni ljudje na razne načine draginjo preganjajo in delajo eden tako, drugi zopet drugače. V Ljubljani so jo svoje dni preganjali z argentinskim mesom, v Logatcu gospod okrajni glavar (Klici — Rufe: »Eckel!«) in njegovi »vice«, gospod okrajni komisar s tem, da sta prepovedovala predstave v korist Marijini družbi in prostovoljne prispevke zanjo. (Veselost — Heiterkeit.)

Visoka zbornica! Moj namen pri tem nujnem predlogu ni, da bi na tak način draginjo preganjal, pač pa hočem neko stvar javno v zbornici pribiti, da se ne bo reklo, da se iz zbornice ne vidijo stvari, ki se godé v njeni neposredni bližini, stvari, ki utegnejo imeti silno slabih posledic za naše narodno gospodarstvo.

Gospodje, o kartelih se je že veliko govorilo, toliko, da bi bilo škoda izgubiti le eno besedo. Vem in mislim pa, da je sedaj pri nas v Avstriji še vedno čas, proti kartelom kaj napraviti. Preprečiti se ne dajo, a preden dosežejo tako usodepoln vpliv, kakor v Ameriki, je treba proti njim se oglasiti, ker sem prepričan, da se bo nekaj že dalo napraviti, da ne bodo tako pogubni.

Gospodje, govoriti mi je o nekem kartelu, ali pravzaprav podkartelu, ki se je napravil v Ljubljani. Znano vam je, da je sladkorni kartel na Dunaju, katerega dirigira sloviti plemeniti Kniepp, cene sladkorja, enega izmed najvažnejših živil, v teku zadnjega leta vzdignil okroglo za 50 %, čeravno izdatki produkcije niti od daleč ne odgovarjajo temu povišanju. Tedaj že ti gospodje sami umetno zadostno ženejo cene navzgor, v Ljubljani pa se je znašla desetorica trgovcev, ki misli, da pri sladkorju veliko premalo zasluži, in ti gospodje so rekli: Napravimo za Kranjsko podkartel na ta način, da v dogovoru z osrednjim kartelom mi dobimo v roke izključno dobavljanje sladkorja, in če imamo mi tak dogovor z osrednjim kartelom, potem bomo gospodovali na Kranjskem in komandirali cene, kakor se nam bo zljubilo.

Značilno pri tem je to, da so se ti gospodje obrnili na osrednji kartel s ponudbo, da pla-

čajo za sladkor za Kranjsko, — vse to se dá dokazati, — višjo ceno, kakor jo dunajski osrednji kartel komandira za ostalo Avstrijo, samo zato, da bi ti podkartelisti bolj gotovo dobili v roke izključno pravico, dobaviti sladkor za Kranjsko. Tako je torej desetorica ljubljanskih trgovcev sklenila. (Ogorčeni medklici na levi — Entrüstete Zwischenrufe links.) Toda osrednji kartel pa je bil še tako — recimo — pošten, da je rekel: »Višje cene Vam ni treba plačati, nego smo zadovoljni s ceno, ki smo jo določili za ostalo Avstrijo sploh. Prijazno pa pozdravljamo Vašo, nam sorodno združitev« (Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Roparsko združitev!«), tedaj, Vašo roparsko združitev! In tako so gospodje tem trgovcem oddali izključno pravico dobavljanja sladkorja na Kranjskem. Proti temu bi končno ne imel ničesar ugovarjati, ako bi se šlo pri podkartelu za boljšo kvaliteto sladkorja, ampak šlo se ni za kvaliteto ali za kako varstvo opravičenih trgovskih koristi, temveč samo za to, da bi podkartelisti na Kranjskem prodajali sladkorne produkte po cenah, katere sami komandirajo.

Ta podkartel (Poslanec — Abgeordneter dr. Zajec: »Ali so vse stranke zraven?«) — konstatiram, da pri tisti desetorici trgovcev ni nobenega pristaša Slovenske Ljudske Stranke zraven — je imel stopiti v moč z novim letom 1912. Cena sladkorja je znašala takrat 91 K 50 vin. za meterski stot, in na vožnjo pride 4 K 84 vin., tako da bi bil meterski stot po ceni, odločeni od osrednjega kartela 95 K, stal na Kranjskem 96 K 34 vin. Pri tem je vzeti še v poštrev, da dobivajo trgovci na 24 vagonov, naročenih z letnim sklepom od 1. oktobra tega do 1. oktobra prihodnjega leta, po 50 vinarjev popusta, tako da je torej stot prišel na 95 K 84 vin. Gospodje ljubljanski podkartelisti so pa z novim letom 1912. izdali okrožnico, s katero določajo ceno s 101 K, kar pomenja pri meterskem stotu 5 K 16 vin. dobička, pri vagonu torej 516 K. (Klici na levi — Rufe links: »Čujte, čujte!«) Kartelni zastopnik pl. Kniepp od trvdke Schöller & Co., je konstatiral, da Kranjska konsumira na leto 700 vagonov sladkorja. Pri dobičku 516 K na vagonu, znaša torej ob konsumu 700 vagonov ta dobiček 361.200 K na leto. (Živahni ogorčeni klici na levi — Lebhaft entrüstete Rufe links.) Pomislite pa, da je to šele začetek, da se pa po tistem znanem francoskem izreku: »l'appetit vient en mangeant«, sme pričakovati zmerom večja diferenca, ker ne verjamem, da bo pri gospodih podkartelistih ta preobilni apetit tako hitro ali sploh kedaj zopet padel. Mirno lahko rečem, da je teh 361.200 K naravnost ukradenih kranjskemu malemu trgovcu in konsumentu. (Veliko pritrjevanje — Lebhafter

Beifall. — Klici — Rufe? »Roparji!«) Ne boste verjeli, če vam povem še eno: da je namreč podkartel ob koncu leta razposlal svojo okrožnico, oziroma svoje ponudbe, ko osrednji kartel pri svojih cirkularjih ni bil prav točen, tako da še niso vsi kartelirani tovarnarji zvedeli za dogovor s podkartelom. Bile so menda tri tovarne, ki so imele še nekoliko časa po Novem letu na Kranjsko oddajati sladkor po stari ceni, kakor in kamor so hotele. Posledica je bila, da so nekatere kunštne glave to zasledile, in ti so dobili potem sladkor še po cenah, kakor prej, — na vsak način pa precej, meni se zdi za 4 ali 5 K ceneje, — eno krono je bilo še vedno difference, — kakor je to razvidno iz oznanil tvrdke »Mai«, to je tiste tvrdke, ki ima naslikane na štokih šmarnice.

Seveda so morali kartelisti vsled tega s cenami nazaj iti, to pa ob času, ko je v resnici cena sladkorja na dunajski borzi stopala. S tem je tedaj dokazano, da se podkartelu ni šlo za navaden državljanski dobiček, ampak za dogovorjeno izžemanje konsumentov. (Živahno pritrdjevanje na levi — Lebhafter Beifall links.) Kajti če gredo splošno cene navzgor, je nenaravno, da bi šli ljubljanski kartelisti znabiti iz ljubezni do ljudstva s cenami navzdol.

Ko postane dogovor podkartelistov z osrednjim kartelom pravovveljaven in cene stabilne, bo cela kranjska dežela od sladkornega podkartela zaplankana, kajti vsa večja prometna mesta, Celje, Maribor, Trst, Dunaj, Gradec, torej vsa trgovska centra, oziroma dobavitelji sladkorja v teh centrih so dobili od dunajskega osrednjega kartela ordre, kjer se pravi: »Dispositionen nach Krain sind ausgeschlossen!« Niti grude nezakarteliranega sladkorja ne bo potem več prišlo v Ljubljano. (Poslanec — Abgeordneter Povše: »Potem pa pravijo: Ljubljano odira kmečko prebivalstvo!«)

Toda ti kartelisti ne bodo ostali pri tem dobičku 5 K 16 vin. pri meterskem stotu, ampak, ko bodo začutili, da je Kranjska popolnoma zastražena in zaplankana, ni nič bližjega, kakor da bodo ti kartelisti komandirali cene in da bodo te cene še znatno bolj zvišali, kakor so to storili zdaj v začetku. Svoje tovariše bi opozoril na to, da trgovci splošno tožijo, da pri sladkorju premalo zaslužijo. Trdil sem, da teh 361.200 K zaslužijo ti kartelisti z difference med ceno, katero napravijo pri blagu, ki ga dobivajo od osrednjega kartela, in med tem, kar blago v Ljubljani v resnici stane. Sedaj pride pa še nekaj drugega. Ljubljanski podkartel si je najel skladišče tvrdke Tomažič in Krisper na Dunajski cesti onkraj železnice. To skladišče ima od visoke vlade, oziroma finančnega ministrstva pravico, da sprejema v svoje skladišče nezadavčeni sladkor. Visoki zbornici je gotovo znano, da oddajajo karte-

listi sladkor odjemalcem na ta način, da trgovcem-odjemalcem refundirajo sladkorni davek. Računa se pa sladkorni davek na dva načina. Na eni strani od brutto, na drugi pa od netto. Tara se pri sladkorju giblje med 3'8% do 4'2%, torej znaša aritmetična sreda 4%. — Na ta način profitirajo podkartelisti zopet 152 K pri vagonu. (Klici na levi — Rufe links: »Čujte! Čujte!«)

Pa še nekaj drugega je pri tem. Podkartelisti se poslužujejo za svoj promet v Ljubljani dveh bank. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Jadranska banka!«) Ne bom imenoval nobenih imen. Ena izmed obeh bank bo prejemale blago. Ta banka je nemška. Ker pa ta banka zaradi nemštva na Kranjskem ne bi imela ugleda, so rekli, da naj blago prodaja druga banka in so se torej obrnili na slovensko banko. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Jadranska banka!« — Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Saj banka ni nič kriva!«) Torej gospodje, čisto gotovo je, da nobena teh dveh bank ne dela zastoj, ampak mora vsaka banka nekaj zaslužiti. Kdor pa misli, da gre to na račun producenta, zasluži, da hodi po štirih, namesto po dveh. (Veselosť — Heiterkeit.) To gre torej zopet na račun konsumenta! Še nekaj novega: Banka, katera blago prejme, je prevzela garancijo in je založila pri davčnem oblastvu, oziroma pri ministrstvu kavcijo v papirjih in zaraditega pride podkartelistom v dobro zopet okolnost, da lahko plačajo sladkorni davek z razpisom šestih mesecev. Pri današnjem denarnem trgu pomeni to 3% za pol leta ali 6% za celo leto. Vsled tega imajo ti gospodje nadaljnjih 114 K dobička pri vagonu. Če prištejemo tem 114 K prejšnjih 152 K, vidimo, da imajo ti ljubljanski podkartelisti pri vsakem vagonu daljnjih 266 K dobička. To proračunjeno na 700 vagonov znaša 186.200 K.

Pride pa še tretji dobiček. Gospoda, srednji trgovec je prej jemal blago na letni sklep od oktobra do oktobra in je dobival zato 50 vin. popusta pri meterskem stotu, torej pri vagonu 50 K, kar je sedaj nemogoče, ker ne more več naročevati sladkorja naravnost od tovarne, podkartelisti pa tega popusta ne dajo. Pri 700 vagonih znaša to zopet 35.000 K! Odšteje se 2% skonto, tako da pride tem podkartelistom v dobro 34.300 K.

Visoka zbornica! Še vedno ni konca! Svojčas je imela vsaka tovarna, tudi kartelirana, svoje agente, ker je vsaka, kakor je pač mogla, prodajala svoje blago. Sedaj pa, ko je stvorjen podkartel, ne rabijo več agentov, ker ljudje, kateri hočejo imeti blago, se morajo obrniti na podkarteliste. Poleg sladkornega se snuje še petrolejni in špiritni kartel, in zato so večje tovarne obdržale še nekaj boljših agentov, to je take, ki imajo trajne pogodbe

in ki bodo agentje za špirit in petrolej. Takih agentov je v Ljubljani pet, in tem petim agentom je zasiguran letni dohodek 17.500 K! To je fiksum, katerega dobivajo, ne da bi jim bilo treba kaj delati. Kogar to zanima, tistemu so tudi imena na razpolago. Številke, ki sem jih sedaj navedel: 361.200, 186.200, 34.300, 17.500 dajo skupaj 554.200 K in so popolnoma resnične — te številke glasno govorijo! Svota 554.000 K je naravnost ukradena iz žepov naših davkoplačevalcev. (Številni ogorčeni medklici — Zahlreiche entrüstete Zwischenrufe. — Klici — Rufe: »Kdo so ti ljudje?« — Dr. Zajec: »To je Perdan, od liberalcev designirani bodoči predsednik trgovske zbornice! — Klici — Rufe: »Tako skrbje liberalci za malega trgovca! — Oderuštvo! — Roparji!«)

Če tukaj napravite primero med tem, kar je ljubljansko mesto ali dežela Kranjska z argentinskim mesom profitirala, in med tem, za kar je okradena po tem kartelu, boste priznali, da je veliko važnejše, spregovoriti o tem kartelu resno besedo v zbornici in javnosti, kakor pa o tistem argentinskem mesu, ki ni služilo za telesno lakoto konsumentov, ampak za politično lakoto nekaterih agitatorjev! Zato se mi silno čudno zdi, da se dosedaj od gospodov one stranke nihče ni oglasil proti temu kartelu; katerega delovanje je po Ljubljani splošno znano; vsaj se gospodje danes nič več ne skrivajo, in sem ravno prej dobil od tovariša Kobija cirkular, v katerem gospodje podkardelisti, oziroma »Jadranska banka« čisto odkrito naznanja, da so prevzeli dobavo sladkorja za Kranjsko. Silno čudno se mi zdi to zlasti od tistih gospodov, ki so svojčas imeli toliko besed o argentinskem mesu in proti našemu kmetu, češ, da je on tisti, ki dela draginjo. (Poslanec — Abgeordneter dr. Triller: »Če je to res, se stvar ne dá zagovarjati!«)

Visoka zbornica! Povdarjati moram tukaj, da moj predlog ne izvira iz zasebnega ali strankarskega nasprotja proti trgovcem, kajti vsakemu priznavam pravico do državljanskega zaslužka, mu privoščim tisti »bürgerlichen Gewinn«, toda proti takim izrastkom, kakor je ta ljubljanski podkartel, moramo protestirati in na tem mestu izpregovoriti odločno besedo, ker sicer se nam lahko pripeti, da vzrastejo tudi na Kranjskem in v Avstriji sploh taki nezdravi izrodki, kakor jih vidite v ameriških trustih. Če bi mi molčali, nas zadene sokrivda na izžemanju ljudstva! Visoka zbornica! Tukaj se moramo obrniti z resno besedo tako na tiste gospode, ki tvorijo ta podkartel, in sicer z resnim opominom, da naj nikari

ne skušajo preveč našega prebivalstva in ne delajo reči, ki bi v njem vzbujale prehujo kri, na drugi strani pa tudi na visoko osrednjo vlado, da če že ne more preprečiti kartelov, vsaj razmere spravi pod primerno kontrolo. Čas je tak, da nobene postave in resolucije ne bodo draginje odpravile, ker draginja se dá odpraviti le, če bo vlada in če bodo drugi poklicani faktorji skrbeli, da se racionalno razvijajo produkcijske razmere malega obrtnika, trgovca in kmeta. Ta zadeva domačega podkartela pa je vredna, da se spravi na razpravo, da naše ljudstvo, da naš konsument vidi, da se brigamo za njegove koristi in da dotični kartel in osrednja vlada spozna, da ljudje in postavodajne korporacije niso voljne, mirno prenašati taka oderuštva, kakoršna se danes dogajajo.

Gospoda moja, povedal sem, zakaj se gre. Odveč bi bila vsaka nadaljna beseda v utemeljevanje nujnosti! — Čim nujno postopamo, tem bolje delamo, — in zato prosim, da pritrdite mojemu predlogu, ki gre na to, da se stavljenemu nasvetu prizna nujnost. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali o nujnosti.

Gospodje, ki priznate temu predlogu nujnost, izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta, in odkažem predlog upravnemu odseku.

Na vrsto pride sedaj utemeljevanje nujnega predloga gospoda poslanca barona Apfaltrerna in tovarišev glede tretje železniške zveze s Trstom.

Prosim prvopodpisanega predlagatelja, gospoda barona Apfaltrerna, da utemelji nujnost.

Abgeordneter Freiherr von Apfaltrern:

Hohes Haus!

Ein Blick auf die Uhr sagt mir, daß ich mich auch einem ungeschriebenen Gesetze, welches da lautet: ultra posse nemo tenetur — unterwerfen muß, daß ich demnach die Geduld des hohen Hauses nur in sehr beschränktem Maße in Anspruch nehmen darf, und deshalb werde ich die Dringlichkeit meines Antrages in größtmöglicher Kürze begründen.

Gegenstand des Antrages ist das Projekt des Ausbaues einer dritten, von Heiligenstein über Sayrach in der Richtung nach Triest und dem Görzer Gebiete führenden Eisenbahnlinie.

Veranlaßt sehe ich mich, diesen Antrag einzubringen, da ich nicht nur die Überzeugung habe, sondern es auch weiß, daß der hohe Landtag eine seiner vornehmsten und obersten Aufgaben darin erblickt, die volkswirtschaftliche Entwicklung des Landes Krain mit allen Mitteln zu fördern und dieser hohen Aufgabe seine besten Kräfte, seine ganze Intelligenz widmet.

Es würde mich heute viel zu weit führen, wollte ich mich auf die Entwicklung und auf die Erörterung des wirtschaftlichen Wertes des krainischen Eisenbahnnetzes in ausführlicher Weise einlassen. Diesbezüglich kann ich nur einen Standpunkt einnehmen, den ich dahin präzisieren will: die Geschichte aller volkswirtschaftlich entwickelten Länder weist nach, daß dieselben ihren Aufschwung, ihren Wohlstand insbesondere dem Ausbaue nicht allein vieler, sondern auch rationell ausgeführter Eisenbahnen verdanken. Die Eisenbahnen, diese Träger des Gedankens der »Verringerung der räumlichen Entfernung«, sind die Hauptfaktoren für die Entstehung neuer Industriezweige, sie sind aber auch der Haupthebel des national-ökonomischen Fortschrittes, denn nur in der volkswirtschaftlichen Produktion ist der nie versiegende Quell des nationalen Reichtumes gelegen.

Von diesen Gedanken und Erwägungen geleitet, hat der hohe Landtag in seiner Sitzung vom 1. Februar 1910 das Bauprogramm aller jener Eisenbahnlinien gebilligt, die auf dem Landeseisenbahntage vom 24. Jänner beschlossen wurden. Ein Dringlichkeitsantrag, welcher in der vorerwähnten Landtagssitzung vom Herrn Landeshauptmann Dr. Šusteršič eingebracht, von Seiner Exzellenz Freiherrn von Schwegel und Herrn Dr. Tavčar — demnach gewissermaßen vom gesamten hohen Hause mitunterzeichnet war, hat diesen Grundsätzen, die ich soeben kundgetan, vollauf Rechnung getragen.

Das Eisenbahnnetz, welches derzeit krainischen Boden durchzieht, ist ein solches, daß es dem wirtschaftlichen Bedürfnisse des Landes, gleichwie seiner volkswirtschaftlichen Entwicklung nicht mehr Genüge leistet. (Poslanec — Abgeordneter Professor Jarc: »Tako je!«) Auf die Geschichte unseres heimischen Eisenbahnnetzes kann ich mich — wie bereits gesagt — heute nicht einlassen, ich hoffe aber, noch Gelegenheit zu haben, darauf zurückzukommen.

Da auch dem Lande Krain, welches doch ebenfalls zu den Alpenländern gehört, mit der Vorwurf gemacht wird, daß ihm jenes große Millionengeschenk, welches den Alpenländern durch den Bau der Alpenbahnen zugewendet wurde, ebenfalls zum Vorteile gereiche, so muß ich, indem ich in gleicher Weise auch

des Landes Istrien, Steiermarks und Niederösterreichs gedenke, ganz offen erklären: Ungerecht ist es, solch eine Behauptung aufzustellen, denn die großen Vorteile aus dem Baue der Alpenbahnen fallen gewiß den Alpenländern — doch nur den westlich gelegenen, zu! Ich richte aber gleichzeitig die Frage an die nördlichen Provinzen: Wie steht es in Bezug auf diese, wenn wir in Erwägung ziehen, wie sehr die räumliche Entfernung zwischen dem Norden des Reiches und unserem einzigen Handelsemporium an der Küste des Adriatischen Meeres durch den Bau der Alpenbahnen verringert wurde?

Gestatten Sie mir, sehr geehrte Herren, daß ich diesbezüglich nur zwei Ziffern anführe. Früher waren die nördlichen Provinzen hauptsächlich durch die über Gmünd und Wien führenden Eisenbahnlinien mit Triest verbunden. Dies ist im ganzen — von Prag aus gerechnet — eine Bahnstrecke von rund 939 Kilometer, gut und recht gemessen. Jetzt beträgt die Streckenlänge von Prag über Zeltweg und St. Veit nach Triest rund 805 Kilometer, also um 134 Kilometer weniger als die nördlichen Provinzen früher in Anspruch nehmen mußten, um nach Triest zu gelangen. Muß ich da nicht mit Fug und Recht fragen: welchen Vorteil ziehen die nördlichen Länder aus dieser ganz hervorragenden Verringerung der räumlichen Entfernung? Ich bin nicht in der Lage, diesen Vorteil ziffernmäßig anzugeben und zu bewerten, daß derselbe aber alljährlich Millionen beträgt — davon bin ich überzeugt!

Zu Lasten der »Alpenländer« — also auch der östlichen, wird der Bau der Alpenbahnen gebucht und demnach verlangt man auch von uns Kompensationen, obwohl wir von diesem großen Bahnbaue nichts haben. (Klic na desni — Ruf links: »Sehr richtig!«) Und wir werden pro parte et rata neuerdings Kompensationen zahlen müssen für etwas, wovon wir neuerdings keinerlei Vorteil haben werden! (Odobranje in ploskanje — Beifall und Händeklatschen.)

Gestatten Sie mir, geehrte Herren, eine Parabel, zusammengefaßt in wenigen, kurzen Worten.

Im gleichmäßigen Fortgange des Alltagslebens steht ein Mann auf freiem Felde in abendlicher Dämmerung und schaut gegen den nordwestlichen Horizont. Da erblickt er plötzlich ein blendend schönes Meteor aufleuchten, welches nach kurzer, rasch durch-eilter Flugbahn in südlicher Richtung hinter den Bergen verschwindet. Der Mann schaut, sagt nichts — er hatte ja doch nur das Nachsehen! Dieser Mann war ein Krainer und seither nennt er jene Himmelserscheinung: »Alpenbahn«.

Das wirtschaftliche und politische Leben gehen bekanntermaßen Hand in Hand. In kürzester Zeit werden neuerdings wirtschaftliche und politische Angelegenheiten von weitragender Bedeutung in jenem prächtigen Monumentalbaue am Wiener Franzensringe zur Erörterung gelangen. Es wird auch gewiß über neue Kompensationen verhandelt und neue Beschlüsse schwerwiegender Natur werden gefaßt werden. Deshalb, meine sehr geehrten Herren, erachte ich den vorliegenden Antrag als dringlich, auf daß nicht neuerdings der Krainer dastehe, nicht neuerdings -- das Nachsehen habe!

Ich bitte das hohe Haus, es wolle diesem Antrage, welcher ja nicht den sofortigen Ausbau, sondern doch nur das Studium des Projektes einer dritten Eisenbahnverbindung nach Triest und dem Görzer Gebiete intendiert, sowie dem zweiten Punkte des Antrages, welcher die Sicherstellung des endlichen Ausbaues der seit Jahrzehnten projektierten Bahnstrecke Heilenstein—Stein verfolgt, die Dringlichkeit zuerkennen. (Pritrjevanje in ploskanje v celi zbornici, govorniku čestitajo — Beifall und Händeklatschen im ganzen Hause, Redner wird beglückwünscht.)

Deželni glavar:

Glasujmo sedaj o nujnosti.

Prosim tiste gospode, ki priznajo temu predlogu nujnost, da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta, in odkažem predlog upravnemu odseku.

Naznaniti mi je še, da sta gospoda poslanca Supančič in Vehovec opravičila svojo odsotnost od današnje seje zaradi nujnih opravkov.

Sedaj bom sejo zaključil. Prihodnja seja bo v četrtek, dne 22. t. m. ob 10. uri dopoldne s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Odsek za letno poročilo ima seja dne 21. februarja ob 4. uri popoldne v lokalu S. L. S.

Imunitetni odsek ima seja takoj sedaj po plenarni seji v sobi veleposestva.

Upravni odsek ima seja danes ob 1½6. uri zvečer v prostorih kluba veleposestva.

Seja je zaključena.

Konec seje ob 4. uri 30 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 4 Uhr 30 Minuten nachmittags.

Dodatek — Anhang.

I.

Nujni predlog

poslanca dr. Pegana in tovarišev zaradi stvo-
ritve nekega sladkornega podkartela ljubljan-
skih trgovcev.

Visoka zbornica!

Draginja, ki vlada zadnji čas ne samo pri
nas, ampak tudi splošno v Avstriji in drugod,
je zelo občutljiva. Nekateri ljudje pa skušajo
to draginjo, ki je že itak dosti velika, povečati
še s tem, da cene raznih živil umetno draže
potom kartelov. Karteli teh vrst so sicer po
zakonu nedopustni, vendar je to brez pomena,
če državna oblast ne vrši nadzorstva.

V pretečenih mesecih se je sklenila med
nekaterimi večjimi ljubljanskimi trgovci na
eni strani in pa sladkornim kartelom na Du-
naju na drugi strani pogodba, vsled katere
se je sladkorni kartel zavezal, da ne prodaja
sladkorja na Kranjsko nikomur drugemu, ka-
kor samo konzorciju desetih ljubljanskih
trgovcev, ki so na ta način napravili nov kar-
tel, po katerem naj se sladkor podraži za celo
kranjsko deželo.

Sladkor se od novega leta 1912. naprej
prodaja iz tovarn po 91 K 50 vin. meterski stot,
v Ljubljani stane z ozirom na vožnjo 4 K
84 vin. več, vendar se od tega odbije popust
po 50 vin. pri stotu pri večjem odjemu, tako
da bi iz tovarn naročen sladkor stal ljubljan-
ske trgovce 95 K 84 vin. Gori navedeni kartel
ali podkartel desetorice ljubljanskih trgovcev
pa določa za meterski stot ceno 101 K, torej
prodaja sladkor z dobičkom 5 K 16 vin. pri
meterskem stotu, to zaračunjeno na vagon, dá
dobička 516 K.

V minolem letu se je na Kranjskem pora-
bilo nad 700 vagonov sladkorja, vsled česar se
lahko izračuni, da bo desetorica ljubljanskih
trgovcev na račun malih konsumentov napra-
vila v letu 1912. na neopravičen in postavno
nedopusten način dobička nad 360.000 K. To-
liko denarja naj tedaj izgine na račun veči-
noma ubogega prebivalstva naše dežele v žepe
desetorice trgovcev, ki so na ta način proti
postavi in brez sodelovanja državne oblasti
pridobili na Kranjskem sladkorni monopol.

Vsled tega kartela se morajo vsi drugi
trgovci podvreči na milost in nemilost nave-
denih desetih trgovcev ali pa dobiti sladkor

po ovinkih na težaven način, da naroče slad-
kor potom tretjih oseb v kakem drugem mestu
izven Kranjske, kamor mora iti sladkor in od
tam šele v Ljubljano oziroma na Kranjsko
sploh, na kateri način se blago vsled vožnje
zopet v škodo konsumentov znatno podraži.

Z ozirom na to predlagamo:

»Visoka zbornica skleni:

Deželni zbor kranjski izraža svoje prepri-
čanje, da se dajo kričeče krivice, ki jih na-
pravljajo karteli konsumentom, odpraviti ali
preprečiti le na ta način, da se take in enake
združitve producentov postavijo pod nadzor-
stvo državne oblasti. V tem zmislu pozivlje
deželni zbor c. kr. vlado, da se z vsemi močmi
podpira stremljenje osrednjega parlamenta
na izdaje kartelnega zakona, s kojim se
uvede stroga državna kontrola nad karteli,
oziroma tem podobnimi združitvami produ-
centov.

Ljubljana, 16. februarja 1912.

Dr. Pegan l. r.

Košak l. r., Jaklič l. r., dr. Zajc l. r., I. Piber
l. r., I. Lavrenčič l. r., Jarc l. r., dr. Žitnik l. r.,
Fr. Demšar l. r., Bartol l. r., Hladnik l. r.,
Ravnikar l. r., Povše l. r., Dular l. r., dr. Krek
l. r., dr. Lampe l. r.»

II.

Dringlichkeitsantrag

des Otto Baron Apfaltrern und Genossen.

»Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der konstituierte Spezialeisenbahn-Aus-
schuß wird ersucht, umgehend ein Memoran-
dum auszuarbeiten und dem Landesaus-
schusse zu übermitteln, in welchem der Bau
einer dritten von der Station Heilenstein aus-
gehenden, über Stein, Krainburg, Sayrach,
nach Opčina—Triest und dem Görzer Gebiete
führenden Eisenbahnlinie in Bezug auf deren
volkswirtschaftliche und militärische Bedeu-
tung einer eingehenden Erörterung unter-
zogen und auf das bereits vorhandene Projekt-
materiale hingewiesen wird. Dieses Memo-
randum ist im Wege des Landesausschusses
an das k. k. Eisenbahnministerium zu leiten
und hat derselbe sich mit dem k. k. Eisenbahn-
ministerium wegen baldmöglichster Inangriff-

nahme der erforderlichen Vorarbeiten und Ausarbeitung der generellen Projekte, die noch erforderlich sind, gleichwie wegen Bedeckung der erwachsenden Projektskosten ins Einvernehmen zu setzen.

Bezüglich der Teilstrecke Heilenstein — Stein-Linie, deren fertig gestelltes Projekt der Trassenrevisions- und Stationskommissions-Verhandlung bereits im November 1907 zugeführt und für geeignet erklärt wurde, richtet der Landtag in Übereinstimmung mit den gefaßten Bechlüssen vom 28. September 1909 und vom 29. Jänner 1910, gleichwie mit dem auf dem Landeseisenbahntage vom

24. Jänner 1910 gefaßten Beschlusse an das k. k. Eisenbahnministerium das dringliche Ersuchen, den ehemöglichsten Ausbau dieser Bahnlinie sicherzustellen.

In formaler Beziehung wolle dieser Antrag nach § 22 der Geschäftsordnung behandelt werden.

Otto Baron Apfaltrern m. p.

Born m. p., Fr. Demšar m. p., Lenarčič m. p., Dr. Žitnik m. p., Barbo m. p., Dr. Triller m. p., Cyrill Pirc m. p., Pogačnik m. p., E. Gangl m. p., Dr. Fr. Novak m. p., Dr. Lampe m. p., Piber m. p., Jarc m. p.»